

„Nu eu sunt obiectul poeziei mele ci eu păstrat, transfigurat în ceilalți...”

— Imnele dumneavoastră încearcă o dublă întoarcere la origini: la originile constituției (Patria) și la originile poeziei (Imnului). Citez din Torza, înna frate, „Metania, / La origini îndărăpt, / A căsu- / Aș adăuga și aceste versuri din Lupta: „Nu-i dect graul singur micu seut / Și dragostea și-această îndelungă. / Întoarcere de taină îndărăpt”. Cum și de ce ați ales acest drum al poeziei ca „Întoarcere de taină îndărăpt”?

— A fi poet, om al cuvintului înseamnă a lua în grija ta totul, a lua în ocrotire, a privezhea prin grai asupra lumii ce pilește în fiecare creștere. Aceasta lumină trebuie ocrotită cu propria viață altfel putem rămânea pe întinșitate, riscăm să pierim din condiția libertății noastre, ca oment. Adevărată natură a fiilor lumii este tainică, luminoasă, plină de bucurie și frumusețe. Acest Adevăr îl presimt pruncii cu toată ființa lor. Îl știu marii luminați, îl cunosc și mărturisesc poezii care rămân în istorie, iar cele ce există, nu sînt numai acum în prezent, cele ce sunt vin de departe, vin din origini și de aceea este necesară întoarcerea tocmai pentru a putea discerne în adîncime fața viitorului. Poezia este memoria unui popor și poetul trebuie să-și aducă de toate cîte sunt aminte cu insistență și intensitate pe calea cea mai grea a rațiunii inimii.

— Scrieți ascultînd de izvoade, trăind mereu aceleași teme universale și refuzînd instantaneu, simplifîind formele și limitînd desenul liric la liniile esențiale, necăutînd originalitatea ei tipare adevărate, codifîind și canonizînd imaginarii. Alegați culorile grave, stentile. Poezia dumneavoastră cuprinde un alfabec morfologic al gândirii și simțirii istorice. Numiți literale, semnele lui fundamentale.

— Iubirea presupune statornicie și asemănare. Acela unde nu-i iubire apare instabilitate, ciudat, imaginativ evaziu. Cele mai necurpîșe, mai miraculoase și greu de exprimat sunt cele ce sunt, neuzabilă realitate a lumii. Poezia, poetul nu creează o lume, el nu creează ceva nou ci descoperă ceea ce este: aruncă, dăcă are ochiul plîns idealului, o privește în adîncul de nevădit al celor ce sînt. Neuzabilul este transfigurul. Iar noi ca omenii nu putem cunoaște pe noi înșine decît lînd știrea de la cele ce sînt în preajma noastră, de la aștia de la Altul. Pătrundînd în viața și lucrarea și jertfa lui Constantin Brăncoveanu, bunăoară, vin mai aproape de mine, de sensul existenței mele în poporul meu. Nu eu sunt obiectul poeziei mele ci eu păstrat, transfigurul în ceilalți. Dacă eu nu am pătruns în ceilalți, dacă altul n-are nimic în mine, eu încă nu exist oriunde gălăgie să face. Este vorba de o confundare în soarta tuturor, de o jertfă a sinelui pentru a-și dobîndi adevărată identitate imperisabilă în comunionea celorlalți. De aici izvoadele canonice ale poeziei, ce trebuie respectat cînd te apropii de oameni sau de natură: roua de pe firul de iarbă n-o ajunge raza soarelui dacă nu-i nură. Cele ce sînt și se arată, vin spre tine se revelează numai în măsura în care găsești vasul potrivit ce le poate încapa frumusețea, altfel nu se deschid și rămîni singuri. Omul, cînd are înțelesul lui, are Logofor. Dacă inima lui este purtătoare de cuvînt, natura își poate găsi aici lăcaș, se poate destăinu. Unde nu-i înimă ca sălăș al cuvîntului, ființa naturii și a istoriei n-au ce căuta. Lumea zidurilor vine la noi să ceară cuvînt iar tu ce-i vrea de la noi transfigurul și destinul, nu rostul său în univers descris de ființa mea transfigurul în istorie. Iar această transfigurul poate fi singura noastră originalitate. Toate celelalte feluri de a fi original sunt exterioare, șoante și ca atare de scurtă respirație. Căci e vorba de a te insera în tiparele primordiale ale existenței, de a deveni rădăcină înainte de a nădădui înconștient.

— Dacă transfigurul ar avea să ne spună ceva nu du s-ar repeta în fiecare primăvară în același lipar nemuritor pe colinele pămîntului. A vedea nou într-un tipar defăișit, „...vedea...frăgilitatea universului într-un fir de trestie bătută de vînt: în această coafă greutătea lucrării poezului, a poemului de la sine înțeles, a lumii, n-au răbdarea concretului infailibil și a putea rămîne în el înseamnă a da un răspuns în universal, a fi universal, adică a fi apt de a și se încredința întregul.

— Imnul este o poezie care trăiește din categorii poetice, din bucurie, comunitate, legăte, iubire. E concordanță discurs. Despre universul poezilor moderni Dămaso Alonso spune că e construit din concepție negativă și, perind de la această idee, Hugo Friedberg analizează exagerînd însă poezia modernă prin prisma categoriilor negative. Căea înmă o poezie înmă o privire superficială poate părea incompatibilă cu sensibilitatea epocii noastre, mergînd împotriva (exagererz voit), unei concepții estetice și etice dizarmonice mai generale...

— Dacă făcea deosebire netă între artă ca experiment și cea care îl sfîșiet și bucură pe om (deer Befriedigung). O bucurie din poezia modernă este viciu, este nebrebur. cum spune Claudel despre Baudelaire și Poe, poezii foarte iznăstrăzate care însă și-au pus talentul întru slujirea posterului întunecate, legate de artificial, de vîșul nemăsurat și imaginativul bolnavicilor. Sunt oameni singurătății care n-au voia și dăruirea necesară de a fi slujitor al lumii, n-au răbdarea cerută de marii poezii istorice, de rînduiala porală și arderea mistuitoare, invizibilă din iubire pentru tot ce există. Un poet adevărat trebuie să tindă spre obiectivitate, să devină acel cristal pur prin care lumina poate ajunge la destinație, altfel se dezice de rostul său în univers în fruntea creațiilor. Spre această obiectivitate au însă și cei mari poezii români pînă astăzi de la Doctoiștii până la Voiculescu, căuind să intre în legămint cu lumina, cu Binele suprem pe care l-au slujit în cîntările lor. Dacă astăzi în unele țări sînt mai etlici poezii „negativi”, nu înseamnă că această marea poezie că există de asemenea un etitor neferoc, neutilizat pe măsura vocăției sale superioare spre obiectivitate. Chiar de s-ar scrie la un moment dat și s-ar citi numai astfel de texte negative, Poetul nu trebuie să aibă de la menirea lui de vestitor al brînzului Lumii asupra întinșurului, de slujitor al Iubirii și Frumuseții, de om încredințat în vesența tuturor creațiilor în sensul jertfii de sine întru-o patrie pentru proșterea celorlalți. Acesta ar fi edificul lumii. Imnul este de la origini o astfel de cîntare, o astfel de sărbătoare a lumii, o bucurie care nu poate fi stăvilită de nici-o putere din univers.

„Poetul trebuie să citească pe înaintașii lui poezii pînă în pinzele albe.”

— Ali tradus Odele Pythianice ale lui Pindar, considerat de Nicolae Balotă și Virgil Nemoianu, unul din descălii dumneavoastră recunoscuți.

— De la Helderlin am înțeles că nu se poate face poezie adevărată necunoscîndu-i pe vechii greci. Pindar a fost cel dintîi asupra căruia am lucrat pînă la ultimul cuvînt rămas din moștenirea sa. Am învățat enorm de la el în ce privește mesleșugul și încredințarea că nu poți fi poet dacă nu ai Patrie, dacă nu vorbești în numele unui popor, dacă nu practici în însuși virtuțile pe care le vestesc poeziile tale. Apoi Pindar a fost om de la țară, din arhaica Beotie, legat de tradițiile părinților săi, sântos moral și spiritual conform idealului eMn, slujitor al lui Apollo. Cît știu din mărturiile arhaice despre el rămîi cucerit și de noblețea persoanei lui. În egală măsură sunt legat de celălalt corifeu al lumii vechi mai aproape de sufletul nostru, Vergiliu.

— Prețuiri și imnele Bizanțului?

— În Bizanț imnul cunoaște vesul său de aur. Spiritualitatea bizanțină în întregul ei este una imnografică. Noul cîntec pe care îl încep po-

biografia cărților noastre

Cu
ioan
alexandru
despre

„IMNELE TRANSILVANIEI”

poarele, cu care începe Evul mediu și apun lumile vechi este Imnul de bucurie și mulțumire care glorifică și împacă doxologînd. Forma veche a versului prosodic elin bazat pe cantitatea silabelor, devenit întepenit și academic, este parăsită, noul Imn punînd accentul pe calitate, pe ritm și suflet, pe înălțimea cuvîntului. Dacă versul veche eurgea monoton în ondulații pe piciorașe scurte sau lungi, Imnul primește aripi, cuvîntul iese din starea pasivă tînd către înălțimi, variația în înălțimi despre care vorbește savanții este marca noului simțămînt ce-i vietuiesc poezile. Acest suflu nou în Imnografie provine din popoare, din simțămintele oamenilor din popor, din cîntecul popular care intră pe arena spirituală a omenirii. Bizanțul este expresia geniului popular al mai multor semînții europene și orientale ajunse pînăse la gîca spiritului. Acest duh al popoarelor, al lumii de jos ignorate de academicismul elin în decădere se afirmă în noul Imn, în sutele de mil căci sunt cu adevărat sute de mil de Imne noi cum n-a cunoscut omenirea vreodată.

— Ce a însemnat pentru Imnele Transilvaniei înțelegerea dumneavoastră cu poezia lui Helderlin?

— Dragostea pentru pămîntul patern, pentru obiceiurile părinților, acest dor mistuitor după cerul de altădată al lumilor vechi m-a apropiat de Helderlin. Prin el am bătut o bună bucată de drum către propria mea Patrie, către iubita noastră Transilvanie. Goethe din păcate a ris de Helderlin cînd acesta l-a citit niste traduceri anevoase din greacă. Truda lui pe texte cu gramaticile vremii grecești este pilduitoare pentru orice poet care se ia în serios. Fraza poetică srbătorească a lui Helderlin este de neconștient fără această ucenicie pe textele eline și în această fel superioară altor poezii germane mai comori.

— Poesia nu se poate face numai cu talentul de acasă, el trebuie sport neguțitorîndu-] în cascele înaintașilor. Poezia se cîntă direct din izvoare, poetul trebuie să citească pe înaintașii lui poezii pînă în pinzele albe nu prin intermediari, prin cărți critice niciodată îndestulătoare. Înaintașii trebuie să-ți devină prieteni și frați nu maștri, o numai trund pe textele lor te poți bucura de inima lor familiaritate.

— Secrete și îndemna de poezii în Lyds să fie „părții al înțelepciunii și călăuze”. Așuță poezia Imnelor Transilvaniei de acest imperativ?

— Cînd mă duc în satul meu vin la mine diferiți oameni cu necazurile lor să-mi ceară sfat. Ei știu că sunt poet și prin aceasta socot că le-as putea fi de folos prin cuvînt. Vor să-i liniștesc prin cuvînt și mulți dintre ei se și aleg cu un înțeles. Cred că la această călăuzire și grijă paternă față de ceilalți, de omenii din casa ta, din satul și Patria ta, după dămii Chemării, se referă Platon. Trebuie să te înhami la grea la necazurile și bucuriile neamului tău și să poți da un răspuns ziditor în orice situație. Cărțile noastre nîd nu trebuie să fie altceva decît o călăuză. Oamenii au nevoie de un sfat bun, de o vorbă din inimă mai mult ca de orice. Se și spune la noi, mîncă după cuvînt la omul cutare. Acest cuvînt al puterii care poate schimba viața unui om este dat și în grija poezului; și trebuie să-l slujească pe măsură.

„A deveni transparent pentru cele ce sunt este cel mai greu”

— În imnurile clasice ființa sună adesea astfel: „voi și să-mi amintesc de tine și mai tîrziu în alte imnuri” sau „întîi și-nîi te cînt pe tine la începutul stîbului și iarăși începînd eu tîne sînt gata să-ți închin alt imn”. În volumul dumneavoastră multe poeme pot părea celui ce ignoară legile imnului viziții pe această temă: Păleacu, Lumina, Izvorul. S-a vorbit legat de poezia Imnelor dvs de discursivitate, prozaim, experiment sterili în dispunerea versurilor cu referire la imnurile închinăte strămoșilor. S-a vorbit și de manierism. Toții trebuie să înțeleg seama de fapt că imnurile clasice, aceste o parte epică (pars epica), un miez cunoscut sub numele de ofalsos, încadrat de o Introducere (arhe) și de o încheiere (stafis). Ori toate imnele închinăte strămoșilor și seama, în cărțile dvs, de această structură.

— Ștefan cel Mare asupra căruia revin mereu este o astfel de intrupare a virtuților, și a spiritului de jertfă din iubire pentru aproape, a nădăduirii că tot binele va cunoaște desăvîșirea. Toate aceste fapte și cîntări ale domnului moldovean fac din el un mădușal cosmic. Cînd îl descoperim pe omenii, nestîrbîndul, este o transparentă prin care străvedem chipul de taină al omului în armonia universului. Este o datorie sfîntă a mea ca poet român de a sesiza universal prin aceste conștiințe românești, prin această istorie dramatică, prin aceste persoane slujitoare ale idealurilor sufletului românesc adesea pînă la jertfa supremă. Transilvania este plină de astfel de vieți mai puțin sau mai mult cunoscute, unii zac în uitare, neceridici în cuvînt, și iubirea cuvîntului are puterea de a le restitui aura de origine.

— Imnul soarec este forma cea mai potrivită în vederea acestei renașteri în cuvînt a valorilor nepieritoare. În Imn lirismul este dominant, Imnul implică participarea subiectului, a poetului, pînă la identificarea, la topirea obiectivă în lucrarea ființei, persoanei asupra căreia și-a aruncat ancora cuvîntul. Acest lirism imnic nu este străin de dionante, dar modul de a le rezolva este de lungă respirație, relevă mereu lupta eroiului pe care acesta o poartă conștient și concret în istorie împotriva răului, a morții

și a damării. Iar cel care luptă în numele lumii și al adevărului cu armele jertfei de sine, ale iubirii este înconștient chiar pierind. Imnul pleacă de la acest nivel și lumina, creațiile și omul au o destinație excepțională că nu moartea este vocația și perspectiva omului ci viața nepieritoare. Cînd scriu imnul lui Matei Basarab, de pildă, trebuie să mă pătrund în amănunt de toată lucrarea lui care a însemnat o renaștere în poporul nostru. Nu ce mi-aș putea eu închipui despre lăcaș sau despre Belcan, nu fantezia mea are valoare în Imn ci adevărul faptelor și ființelor lor, ele trebuie să vorbească în ce au ele mai profund decât ele rămîn, iar cele ce rămîie le întemeiază poezii cum spune Helderlin. Ce a făcut, în istorie, căruî gînd și cărei simțiri a înimii și bratului său l-a dat intrupare între oameni este foarte important. Iar aceste fapte trebuie prin Imn mărturisite. Iar aceste realități ale faptelor omului în slujba Binelui Suprem, au puterea de a umbri și spulbera idolaia, scepticismul, pesimismul tenebrele cultivate de manierism în arte, pentru că manierismul este fructul fanteziei, al irealizabilului, imită și vestește ceea ce nu se realizează vizibil sau invizibil, o proiecție a individului în lume nu o transparentă a lumii în persoană cum se întîmplă în artă adevărată. A deveni transparent pentru cele ce sunt este cel mai greu, a dobîndi oare clarviziune incantatorie care face lucrurile lumii să se destăinuie în fața ta cu tot ce au ele mai frumos a deveni omul de încredere al lui Mihai sau Ștefan, al transfigurului sau al fluturilor, al strajului sau al albinei al orionului și în cele din urmă omul Logosului, ființa cuvîntului este cel mai greu. A fost Dante altceva în poporul său decît omul în fața căruia s-a tras vîlul de peste uitare și a văzut Italia în vespicle, a auzit și a văzut tot ce se poate și despre sufletul poporului său, a devenit o transparentă. Numai această transparentă poate sesiza armonia întregului, dependența creațiilor unele de altele și a tuturor de Logosul intrupat în ființa omenască. Această armonie instelată a universului, acest Magnificat a tot ce există, această împăcare și bucurie fac din om ființa glorioasă, vasul laudat, cuvînt imnic înainte de toate.

„Poetul nu citorește decît punînd în lumină cîntările altora”

— Grecii numeau imnurile închinăte unor personalități ale naturii physikoi hymnoi. Poeme ca Ștejarul, Toamnă, Floarea-soarelui, Holocaustul, Garoafa, Lumina, Macul, Plopu, Trandăful, Teiul, Treștia, Părul sărac, Vară, Sămînța, Transfigurare, Secetă, Mărgăritar, Vînt și vîpaie, Luptă, Izvorul, Viața de vie ș.a. așază natura și universul într-o vizuine antropomorfă. Poeta și în ele un sacerdot. Imnul se realizează poezie fi socotit realizat cînd de izvorul vieții, cînd nu rămîne la cele de suprafață. Imnul physice asta și înseamnă a celebra viața stejarului, garoafei sau a vulturului, vieții de vie și a grîului, iar această viață a naturii este grăitoare și pilduitoare pentru om în măsura în care acesta este exponentul Logosului în mijlocul naturii. Natura nu poate ajută cu nimic și noi nu sîntem de mic un folos dacă rămînem numai naturali, dacă vietuim numai la nivelul ei, biologic. Ca fil ai cuvîntului are natura trebuită de viață, de în-sufletarea noastră în preajma ei, de harul în-spirății noastre. Boul lăcrărează cînd îi vorbește omului și leul îi scoate spîrul din călcîii omului care-i vinează cu iubire sufletul.

— Impătrîndu-se ideii că arta ar fi un joc, Ailin scria: „Arății ai murcii întodeauna ca și cum s-ar fi rugat”. Acesta este și crezul dvs. Iată ce scrieți în Poetul: „Nu vrei nicicum să rostulești nimic / Ceva petrecăreț de voie bună”. Cum ai făcut această alegere a gravității, a solemnului, a bucuriei și nu a petrecerii prin poezie?

— Ironia ca și risul înclinat spre batjocură și cinism nu au nimic de-a face cu Imnul. Viața e prea gravă și zilele omului prea puține să le jertfească usurîneli și vorbelor neziditoare. Alceeva este bucuria decît veseliea petrecăreții; există compasiunea, suferința împreună care îl pot ajuta pe om să fie mai bun. Vesuceri de a rîndul ardeleni mai ales au făcut și-au îndurat, au dus greul istoriei cu răbdare și inteligență. Nu-i în firea lor nici să facă glume, nici să rămîni străni de suferințele altora.

— Tipul de imn care apare cel mai rar în poezia dvs, este cel cu caracter pur de invocăție, care enumeră atribuțiile, gloriificîndu-le. Acesta e Imnul arhaic numit de greci Kleitiki hymnoi. Preferați imnul mai complex și nu linia simplă a invocăției.

— În același timp, poemele dvs, sînt Cîntecele aducerii aminte. Ele sînt și o „carte de învătătură” cum a observat Nicolae Balotă. Ce relație așază între poezie, memorie și cunoaștere?

— De poezie (line sensul și semnificația). Poezia este cunoașterea lumii pe calea profundă a memoriei inimii. Celelalte științe arată ce am făcut, poezia cit de mult am iubit Adevărul și Frumosul. Nu există alt instrument de a arăta adevărul ce mai de preț a unui popor decît Imnul, cuvîntul.

— Poezia începuturilor cultiva un lirism plural, colectiv, derivat dintr-o subiectivitate a lui „noi”, iar nu a lui „eu”, observa Edgar Faup și mulți alți cercetători ai fenomenului.

— Nu în apă se reflectă cel mai bine soarele ci în bobul de rouă. Nu poți și nimic despre umanitate, dacă nu ești om, persoană, eu absolut în jurul căruia se confundă cu nimicul niciodată. A deveni o astfel de persoană, a deveni ceea ce ești chemat din origini să fi. Persoană, este iarăși drum strîm dar unic de alce. Imnul este lucrarea persoanelor în istorie. Harul poezic este un dar absolut personal, și în sensul — către persoană.

„Nu poți fi poet dacă nu ai Patrie, dacă nu vorbești în numele unui popor.”

— Înainte de apariția Imnelor Transilvaniei în Lexicon der Weltliteratur, Gezo van Wilpert subliniază faptul că lirica dvs, e determinată de datele și imperatiile ființului natal, Transilvania. Ce valori esențiale atribuți acestui spațiu și în ce mod credeți că el are o însușire purificatoare, psihagogică, de întocmire a sufletului, a conștiinței și a memoriei naționale?

— Un istoric german spunea că „Românii sunt cea mai tenace semînție de pe pămînt” (Die Rumänen sind die zäheste Menschenschlecht der Erde) și această definiție comentată de istoricul nostru Ioan Lupas se referă în primul rînd la urmașii geto-romanilor din Transilvania. Poporul român din Transilvania a despărțit, desălbățit prin milenii cu duhul graiului, cu jertfa ființei, răbdării acest pămînt strămoșec. Am să dau un exemplu. Satele noastre din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după ce cultivau un loc prin îndelunga vieture cu plugul și turmele, cînd pămîntul în mijlocul pădurilor devenise grădînă, oamenii erau poțtîi de domni străni să se mute în codru, să-și defrigeze în mijlocul codrului alt așezămint, alt sat iar celălalt să rămîna via și stupina și livada stăpînului. Potenile acestea unde au fost satele noastre se cheamă Iertăui. Peste cîmîtirea a crescut iarba. Fiecare coină, fiec loc alins de soare aici în Transilvania este istorie milenară simplă cu sudore și singe de omenii care au cultivat, au desălbățit acest din Transilvania din preajma satului meu, prin veacuri au fost mutate dintr-un loc în altul. Tărâni iubagi după

vasile nicolescu

Cine aude...

Cine aude litanii, foșnetul ierburii de mare, clopotele și înșirate de gîtul celor necați, strigătul posesivelor alge, cîdere
 unui fluture
 avertismentul fără semne al vulcanilor,
 durerea arborilor pe care îi zgîlție vîntul,
 și inima lor sărînd înaintea furtunii,
 cine aude piatra născîndu-se fără țigăt,
 fără leagăn,
 lîngă greierii care se îmulțesc din sunete,
 Cine aude...

Rugă de crin

Nu mă provocați, miinile mele nevăzute
 nu pot să sugruma,
 nu mă provocați, miinile mele abia dacă știu
 să atingă o frunză;
 nu mă provocați, abia dacă înțeleg
 formele lucrurilor;
 mai nebuze decît coamele melicilor, ele
 orbesc de durere.

Flash-Back

Fulgerul memoriei surpă mortarul dintr-o
 cămărușă și-ndeamnă corul
 să intre-n temelii și căpriorii, păianjenii
 să-și înceapă lucrarea
 și vîntul să muște cu dinți mărunti, mărunti
 tulpina săvînelnică a bucuriei.

Exorcism

Fugiți de la mine cuvinte pricîlțite, chircite,
 panasite,
 cuvinte cu cioc de papagal,
 cu coadă de meimută
 și schimbătură de leu,
 cuvinte enigmatice ca apa
 cuvinte-veveriță strecurîndu-se în
 somnul unui arbore,
 cuvinte-ornice împietrite, dincolo
 de care nu mai există nici o speranță,
 cuvinte rămase ca naufragiații
 în mijlocul furtunii,
 cuvinte ale tranșurilor deșertăciunii și
 ale inertației,
 cuvinte ca valurile care în echilibrul
 nebuliilor de sub pămînt,

Fugiți cuvinte ca mătasea broștei,
 cuvinte ale Apocalipsei și rîii,
 ca ochii peștelui tăiat de gîlcea
 veporului,
 cuvinte hărăzînd în asfințit, cu beregata
 ruptă de colții absurdului
 cînd glasul meu încearcă să lumineze
 arsul fără moarte
 și-nțarcă rîndunelele în streșina din
 care picură cerul.

Dezlănțuire

Iată marea: ucă pe munte, nebulă,
 cu taloză și alge pe buze.
 Cătoroale ei scumbe, răstornate
 picioarele pînă în guri de meduze.

Se cutremură muntele-scafandru-n osîndă.
 Școici uriașe spîntecă piatra de viscole carăb.
 Cu herghelile ei ucigaș de albastru
 calcă-n picioare ultimul țigăt de ierbă.

Toamna

Innebulind de-atîta rugină arborii nu știu
 niciodată de ce se întimplă
 și-nînd unii spre alții crengile indusurate
 de așteptare.
 Jeluind curcubeelul rîurilor se retrag în sine
 și inima - alegător de cursă lungă -
 repetă înnoirea frunzelor.
 Doar toamna seamănă blind nemurirea
 în lucruri.

din cărarea năpădită de ierburii mari,
 bojii, coarale și măturtoale - se
 vedeau prea bine, peste sîrma ghimpată,
 clochînii mari bob numărați, lucind în
 soare. Ioana Filigeanu își zise că i se
 arătau semnele din via, dar nu știa încă unde
 să se oprească pentru a-și cerceta împărăria
 și-o putea rădărnici. Fivînile ascunse în
 bălării sau ducîndu-și ouăle la soare ar fi in-
 vențat vîzduhul, atîna ele însele de tîna ei.
 Și rotii privirea; pe toate dealurile din apropiere
 se întindeau viile. Trebuia un loc anume, cu-
 rat și nealms de oameni. „Astia sînt ochii tăi,
 doamnă”, zise uîndu-se din nou la strigături în
 aceeași clipă o ameteală o cîntină pe picioare.
 Rămase ceva mai în urmă, Daniel grăbi pasul
 și se apropie de ea.
 - Noi de ce n-avem vie, mamă?
 - Ioana Filigeanu îl privi drept în creștet, cău-
 tîndu-și încă un loc unde să-și desfășoare
 războiul împotriva privirea răstornată a copilului,
 șopti aproape tainic, ca și cînd cuvintele trebu-
 iau să nu se mai audă niciodată.
 - Am dezgropat-o înainte de nașterea ta.
 - De ce? se miră băiatul.
 - Ca să-ți meargă tie bine, știi ce pătrîm
 doar cu Radu.
 - Dar îl o privea mirat și fiecare clipire a pleo-
 pelor i se părea a închide restul unei întrebări.
 Ar fi vrut să nu-l mai răspundă și să-l abată
 gîndurile în altă parte dar privirea lui fixă o
 subjugă ca un descîntec, o obligă să vorbească.
 - Via pe lîngă casa aduce boală. În ea puțază
 dezastul și nenorocirile, își fac cubr răutățile
 pămîntului.
 - Nici eu nu știe dacă tot ce spune e adevărat
 sau numai o formă de a-l face pe Daniel să se
 teamă. În parte credea totuși că numai odgo-
 nele vîel, rîșnă de streșina casei, aduseseră în
 viața lor rîșnă și boală, singurătate și pasu-
 lăbătuț al pieririi, mult prea devreme. Dacă
 băiatul cel mare prezentase aceleași semne ca
 ale tatălui.
 - Orașul se pierdea din vedere. Se mai desci-
 frau doar puncte negre, linii tălate la distanță
 egală, toate strălucite de panglica albă care urca
 în zărea de dincolo. La poalele dealului, lanuri
 de trifoi și lucernă, înălțate pentru a treia oară,
 tremurau a coasă. Ioana întoarse pentru ultima
 oară privirea, de parcă ar fi vrut să se elibere-
 ze de o obsesie. Priveliștea se întindea ca o tavă
 uniformă. Relieful se topise în ea, sfîrșind în
 aburul nedeslușit al zilei. I se făcu teamă de o
 absorbție a propriei sale ființe, se desprinsese
 greu, cu poticniri, atîna încă de ceea ce lăsa în
 urmă. Abia cînd își revăzu copilul, înțelese că
 boala n-o ieră nici aici. Descoperi în chipul lui
 o culoare stînsă, fără viață. Buzele îl prîneseră
 tremur, iar pe obraz îl curgeau broboane de
 sudoare.
 - Ce-i cu tine, Daniel? Te doare capul?
 - Picioarele, mi se taie picioarele, răspunse
 el sfîșitînd greu.
 De la picioare ne la pe tot, zise pentru sine
 Ioana, amîntindu-și durerea bărbatului. După o
 prea scurtă absență, boala își aprindea șmelele
 în picioarele copilului.
 Urmările șmelelor, mîreșele lor învolgară
 treptat ființă. Aerul puternic, întremător, îl alu-
 tă să alunce înaghe sodomii. Parcă o miină
 uriașă orînduise aceste desprinderi în lanț. Alu-
 necările de pămînt alungară din cugetul femeii
 sentimentul groazei și al indoielii. Admiră, in-
 consistent aproape, imaginea din jur și din tri-
 stețea lor se întina singurul al aprîin. Toate
 alunecă se despart să abă de unde se întoarcă.
 Și din nou se adună, se întîrse ca apoi să
 curgă în altă parte. Și zise încă o dată că tre-
 buie să fie tare. Să nu se lase doborât. Moare
 nu se apropie de noi dacă arătăm că ne e indife-
 rentă. Picioarele lui Daniel sînt alinate dar dacă
 l-as spune, n-ar înțelege. Dacă l-as face să în-
 țelegă abia atunci s-ar îngrozi.
 Vrejul unei vite sălbatice lăsa de-a latul drumul,
 Daniel descoperi aproape de gardul de sîr-
 mă, clochînii țesti în afară. Se apropie și încercă
 să-și facă lor de intrare. Colții metalici i se
 înfipseră în pielea și izbucni de îndată în plîns.
 Ioana îl țese rîna cu bătaia. Știa însă că bă-
 iatul nu se multumescă cu atît. Trase de un rînd
 de sîrmă și-l ajută să pătrundă în vie.
 Un suer se auzi de departe. În clipa urmă-
 toare glasul bănușului sună amenințator.
 - Înapo! nenorocirilor!
 Ioana deschise larg miinile:
 - E totul deamănă!
 - Doare să-ți lăsa înțeles ce tuși glasul necu-
 vîntos al străbunilor. Școțelii afară pînă
 alături.
 Ioana Filigeanu ar fi vrut să-i spună ceva
 care să-l înduplece dar o revoltă surdă o opri.
 Păzilei i se păreau niște bușteni jospni de
 cuvinte murdare, fără nimic sfînt cu „ochii dom-
 nului” pe care-i plîngăreau păzîndu-l. De cum
 leșase din oras, toate drumurile i se arătau în-
 terzise, fie și din imploare sau loc de odih-
 nă. Pămîntul se lăsa în pantă. Soarele nu mai
 bătea la fel de puternic. Valea se îngusta ca o
 gură de șarpe și în adîncul ei curgeau de unde-
 va, din apropiere, zăconote nelămurite.
 Un amestec de risete, de tipete, de amiorcîllei
 se auzi în depărtare. Ele îl amîntiră grota si-
 nistră, intrată pe jumătate în moare din care
 foarte puțin mai puteau scăpa. De ce îl trimisese
 aici? Doar totj erau bolnavi. Roate mai rău de-
 mers. Cu mîlele care n-aveau să mai fi
 niciodată vindicate. Atuse senzația că nu mai
 este nici o salvare sau se consola cu sănăta-
 te celuilalt? Cînd și acesta dăduse semne de
 boală, îi amîntise din nou de Radu. Gîndul fug-
 gea de la unu la altul. Care din ei va scăpa?
 Va mai fi în stare să-l recupereze pe cel mare?
 Și dacă-l va găsi, cum va arăta? Trebuia să fie
 vreme de cînd se desamîntiseră, ani mulți, cu in-
 timpări pe care ea însăși refuza să și le mai a-
 mîntescă. Surescîntarea asta o făcu să cadă de-
 odată într-un amestec de indoieli și neputință,
 de speranță și remanări carnicioase. Apoi, ca
 pe un ecran, proiectă venite din afară sa îl tul-
 burară imagine. Peluza se rîșne brusc și o
 vreme se simți eliberată de viața ei închisă, stră-
 bînd drumul pustiu prin pădure. Cînduț, sub
 corănoale copacilor, o nace auzură și domina,
 fîntă. Ca și cum arborii acestora vorbeau între
 ei, sădugînd foșnetul o parte din cuvintele lor
 murmurate, spunîndu-și mereu aceleași fraze

marius tupan

ale împăcării, viața ei conversa cu necunoscutul
 sau faldurile unei înțelegeri protectoare. Leși
 ușurată cînd peste colina blînda privirea alunecă
 fugar. Pavilioanele, rispite de-a lungul drumu-
 lui, se rîșfătau în ferestre spațioase luminate,
 de parcă ar fi fost colonii de gese. Tuși puter-
 nic. Nici o mișcare nu-l dădu a înțelege că e
 auzită. Înaltă peste iarba uscată și bătorită.
 Ceva mai departe, iucuu copil, în grupuri rîz-
 țite, baba oarbă, hîncîlkoz, biza și altele pe care
 ea abia și le mai amîntea. Privi peste capetele
 lor pretrecuți. Nicîieri nu se arăta chipul lui
 Radu. Îi cercetă încă o dată, Zădărnice. Înaltă
 din nou în apropierea zidurilor. Noile fete rîmă-
 șeră la fel de neșătoase, continuîndu-și zben-
 guiala. Se apropie de gălgaunul primului grup,
 cu inima strînsă.
 - Filigeanu Radu e aici?
 Jocul copiilor se întrecuise brusc. Din mijlo-
 cul lor se desprinsese un lns strîmb, cu ochii a-

Situlă descoperită la Concești (Muzeul Erimaj Leningrad)

runcăți anapoda în cad, murdar, netuns, purînd
 în priviri un luciu bizar de sticlă neștersă.
 - Eu sint, se blîzi el.
 Ioana îl privi îndelung, recuîntîndu-și în me-
 morie imaginea lui de altădată. Îl prinse de
 mină, îi apăsă coapele și-n cugetul ei hîrtuit
 de atîtea întrebări, încoți spîna. „Doamnă, cum
 a ajuns?”
 - Daniel îl ocoti prin atînga, veni anul lîngă ea
 și-i vorbi cu asprime.
 - Mîinte!
 - Ba eu sint, glăsu copilul.
 Ioana rămase multă vreme înmărcată. Își atî-
 nă din nou privirea asupra lui și nu mai avu
 nici o indoielă.
 - Ai fi tu, dar nu ești copilul meu, vorbi cu
 amărăciune.
 - Ba da, deveni glasul rugător. Mi-a spus
 tanti Ileana să vin și să spun că sint al vostru.
 Ioana îl dojeni cu privirea. Cine era „tanti
 Ileana” și de ce voia să-l arunce în spate? Își
 zise că nimerise într-un loc unde oamenii voiau
 să se scape de copii, nemaiputînd să-l struneas-

cele patru

că. Mai măsură o dată ceata de copii și înțelese
 că privirile lor sălbatice așteptau de la ea un
 răspuns. La care să se oprească? Voi să înain-
 teze însă îi fu imposibil. Tocmai în acel timp,
 de departe, se auzi un glas subțire pitigăit, în-
 trecuț din cînd în cînd de vocea pîlnă a celui
 care-l aducea mai mult țiri sub nuceul urias.
 - Lăsați-mă în pace. Eu n-am părinti, înțe-
 lese bine Ioana Filigeanu.
 - Cu cît se apropia, glasul îi devenea tot mai
 cunoscut: chipul, ceva mai schimbat, crescuse
 doar! păstra încă fata mică, ovală, în orbitele
 căruia ochii mici, de culoarea pămîntului, o în-
 țepărau de îndată. Părul des, în înlele numeroase,
 îi dădeu înfășurarea unei ființe gîntoase, abun-
 dîndu-i pînă și-n miinile agitate.
 - El e, mamă! izbucni Daniel.
 La apropierea copilului, Ioana nu mai avea
 nici o indoielă. Sufletul asru și ridat vibră ca
 o lamă în ațîngere. Făcu doi pași și îl întîlni
 cu brațele deschise, strîvînd sub pleoape o lac-
 rimă arsă.
 - Radule!
 - Da, doamnă, se retrase copilul.
 - Nu mă cunoști? Sint mama ta.
 Copilul o privi cu împotrivire, căuțîndu-și lo-
 cul prin care să dispară. Apoi, ca și cînd cuvîn-
 tele erau de mult alese:
 - Eu n-am părinti, doamnă.
 Răspunul o descumpăni. O lacrimă furșată îi
 tăie obrazul. Se forță să se oprească pe cele-
 late înăuntru, să n-o vadă copiii care se ațîne-
 șeră în jurul lor.
 - Uită-te bine la noi, Radule! Uite la Daniel,
 e fratele tău mai mic.
 - Fratele meu! mări ochii.
 - Da, sigur. Nu te bucuri că a venit? Mer-
 gem cu toți acasă. Acasă la noi.
 - Acasă?
 - Da, mergem acasă la noi.
 Radu dădu din umeri ca un străin, semn că a-
 cesele cuvinte nu-l erau pe plac. În acel moment,
 dintre pavilioane se auzi o voce de femeie.
 - Ce s-a întimplat aici?
 Copiii începură să rîdă. Doar unul dintre ei,
 cu un șortuleț pîna sub genunchi, alergă spre ea
 victorios.
 - Zice că-l mamă lui Radu.
 Imbrăcăta toată în alb - pînă și cureaua
 ceasului și cadrulul lui aveau aceeași culoare -
 femeia, ce părea a fi cu siguranță una din in-
 firmiere, își aruncă înainte bărbia ascuțită, pre-
 lungă ca un colț de gresie, scoțînd și mai bine în
 evidență figura împinsă înăuntru, cu nasul cîrn,
 cu ochii injectați, acoperînd o mare parte a fe-
 țe.
 - Cine v-a numis? glăsu dictatorial.
 - N-am avut cum să-mi adresez răspunse o-
 fensată Ioana. Aici n-aveți portar, n-aveți gard,
 nimic care să te oprească. Aruncați așa în cîmp
 ca o sătră de țigani, vru să spună, dar se stăpîni
 la vreme.
 - Dar noi ce sintem, lungi gîtul infirmiere,
 scotăți de potențialele vizitatoare. Sintem nimeni
 în șosea...
 - Nu știu, nu v-am văzut. N-am fost între-
 bută de ce am venit, și, să mă lerte dumnezeu,
 a trecut destul timp de cînd sint aici.
 Infirmiera formă arcaștic, ca o înapă cărvia
 nu-i prieste apa, dîndu-și la iveală o dantură la-
 tă și lungă pe care buzele nu reuseau s-o ac-
 scundă în întregime.
 - Am avut răbdare cu tine, asta era. Cre-
 deam că înțelegi și ai să pleci. Te-am văzut doar
 intrînd dar nu na închipuam că ai să răbo-
 vești atîta. De altfel, se blîzi infirmiera la co-
 piii care-i cogiau gesturile, nici acum nu-i vre-
 mea trecută: înapo! printre vîi...
 - Da, da, o companie Radu cu glasul lui în-
 decia, între băiat și fată.
 Ioana se întoarse către el, cu ochii lîngușori
 și fîgăduielnici. Reușii aceași împotrivire ciu-
 dată, aceeași privire rece și străină.
 - Am venit să-mi iau copilul, întinse o mînă.
 - În sfîrșit, rise satisfăcută infirmiera. Ți-l
 amîntit de el.
 - Intocmai, i-o tăie scurt Ioana. Hai, Rădu-
 cul!
 Infirmiera aruncă privirea către Radu și îm-
 preună chioțită de parcă ar fi fost înțeleși mai
 demult. Cîtei din jur te țînură lomon și sub nuce
 umbros, risetele loviră neplăcut auzul vizitato-
 reii.
 - Ce ai găsit caraghios? se împaciintă ea.
 - Ai cum întîrziat la întîlnire, deveni in-
 firmiera gravă. Copilul mi-ți mai aparține. E al
 nostru. Al tuturor anășă ultimului cuvînt.
 - Ca și cum ar fi auzit una dintre cele mai bune
 glume, Ioana se găsea între enervare și bîmă
 dispreț. Zise forțat, punînd în întrebare un
 oarecare dispreț:
 - Al vostru deci... Cum adică, i-ati adoptat?
 - Fără să mă întrebati?
 - E sprijînul nostru - vorbi stăpînit de sine
 infirmiera, voină parcă să spună că nu tinea
 cont de întrebarea ei. Mai ales al medicului șef.
 Îl folosește în cazurile cele mai complicate,
 atunci cînd așteaptă ultima șansă. A învățat
 atîtea lucruri din mînele și pe noi, persoane cu
 experiență. Cunoaște boalele cum n-o cunoaște
 nimeni de aici. Fără ajutorul lui, fără simțul
 lui aparte ne-ar fi foarte greu să dăm verdicte.
 Am mai avut și alți pacienți teribili, în alte
 timpuri dar, crede-mă, e un caz rar băietelul
 ăsta. Un fenomen, așa putea spune în domeni-
 ul. Înaintea preventorului! Vă învăță copiii, nu
 se putu abține Ioana.

maria urbanovici

Strălucirea mea și îndepărtarea

Trupul de oramă îmi fură din răcoare,
 mă apress aproape chiar la malul tău
 arde-ma cu-nvăța cerului ninsoare
 să nu carn e-nvăța binele în rău.

Verdele din hărlă îmi înflăreșta cîntul,
 numai cu iubire de m-ai vindeca
 dor am mers pe valuri, am vrîjît pămîntul
 m-a zidît apusul, el mă va îneca.

Sub adierea asfințitului

Iar mă-nvelsc cu-nănaric,
 capul pe cremea pîzește un porumbel ucis,
 oamenii au venit din cetate să-nfrunte
 umbra mea caldă, care scînteiează ca-n vis.

Ca a suflarea împietresc macii
 și repul sa scurge încet în pămînt
 să tulbura la aniversare somnul
 părinților stîni de tîndă moarte.
 Respiră pînă la noi și așteaptă
 să prefacem iubirea în lujer plîgînd,
 toți sub adierea asfințitului.

Aproape inserare, aproape inmugurire

Nu-mi vindecă nimeni fruntea incinsă de
 rouă
 meri constelații își pierd strălucirea într-o
 sîrbătoare

Și dacă fiii toți pînesc ca razele din trupul
 meu curat

Orizontul nopții

Mergem usor pe apa sub scîntăierea lunii
 veșmintele de aer se îndeiau pe trup,
 crinii creșteau cit cedrii în broțele furtării
 iar eu uitam pămîntul și nu puteam să-i rup.

Mă părăseu armata și săbîle-m mare,
 bist orizontul nopții îl dezgoleam la mal,
 înduram povara apăsătorii care
 dezlegea o enigmă și mi-a prefec în val.

teatru

„O scrisoare pierdută” la Brașov

Un spectacol neobișnuit, surprinzător și incitant, realizează la Brașov tînărul regizor Mircea Marin (autorul, în ultimi ani, a mai multor montări remarcate) cu tradiționala capodoperă a lui Caragiale „O scrisoare pierdută”. Deosebit de serios în arta sa, Mircea Marin nu înovează superficial ci investighează în adîncime celoral text, pornînd de la înșeși realitățile sociale ce l-au generat. Condamnînd politicianismul de la 1880, el încearcă să-l prezînte simultan și urmările, necunoscute firește lui Caragiale dar existente în germen în faptele descrise de genialul comedograful. Se justifică o asemenea interpretare ce modifică (măcar) spiritul în care a fost jucată pînă acum „Scrisoarea pierdută”. Prin prisma experiențelor dobîndite de atunci încolo, sositim că da. Reprezîntă desigur o forțare uniformă purtată de Pristanda, superficială îndărmeț interbelice, cu urșia săpă rotundă etalînd deasupra cozonocului stema regală. Dar este, credem noi, o forțare semnificativă. Tot așa înfășurarea (doar apand distrată) a lui Dandanache, în fond un aventurier periculos, cu accente de cruzime patologică, irupînd în scenă, îmbrăcat într-un trenu, nu împetucizate de gangster. De asemenea, credincios viziunii sale, tînărul regizor a gonit din spațiul de loc orice notă idilică. Decorul, conceput împreună cu Paul Bortnovski, este un interior la fel de descoperit pentru cei pe care-l conține ca o colivie de canari. În locuința lui Tipătescu se deschid unde te aștepti mai puțin uși, hubouri și trape, agenți ai politiei misună peste tot, făcîndu-și apariția din umbră la momentul oportun. Atmosfera de suspiciune impresură chiar „amorul” Zolt-

căi, cunoscut de toată lumea însă altfel decît pînă acum, prin ochii ce străpung zidurile alcescului. Senzația că trisele fantoze politice sînt tot timpul iscodite de o putere sumbră crește în ultimele acte, cele mai clare sub raportul intenției regizorale. Adunarea electorală pare un cadru execuțiv de cele două grupuri adverse în jurul Cățălanului turmentat. Acesta se așază fără fașoane, în mijloc, pe podele, contemplînd totul cu clipiri sîrete. În schimb, în grupul lui Catavencu există un ipochimen care e silit să rîmînă mereu în picioare, deslî țî doreșta cu ardore un secon. De cîte ori se pare că l-a apușet, cineva dintre „frați” îl dă la o parte. Finalul, nelînistitor, conține ceva din sugestia oclerului, suprarealiste a unui De Chirico - grădina burgheză a lui Trahanache e misterioasă - și îl surprinde la acesară mare pe Dandanache și pe cățălanul turmentat într-o altitudine ce pune în valoare relația simbolică (subînțeleasă în text) dintre cei doi. Nu dispunem de spațiu necesar pentru a analiza cum se cuvîne efortul actoricesc (înșegal) de care s-au bucurat cunoscuții personaje caragialiene. Se impune o mențiune pentru întreașă trupă brașoveană, în evidentă „creștere de formă”.

Marius Robescu
 P.S. Remarcabil de viu spectacolul regizat de Anca Ovanec la același teatru, cu „Interviu de Ecaterina” Oproiul subînțiată posibilitățile unei excepționale echipe feminine: Paula Ionescu, Ceta Grapă, Maria Rucșandra Dobru, Maya Indries, Virginia Ița Marcu, Zoe Maria Albani, Luminița Blănuș, Coca Bloșe.

film

Generozitate sau risipă?

Ce frumos ar fi putut fi filmul lui Ștefan Traian Roman, Regizorul, dacă risipă de idei, sentimente, stări sufletești! Ce subiect emoționant, ce intrigă cuprinzătoare, ce profund mesaj moral și ce distributie generoasă în talente: Violeta Andrei, Margareta Pogonari, Valeria Seclu, Emil Hossu, Florin Piersic, Mircea Sepitlic, Colea Răutu...!

Este vorba despre un film-anchetă care și propune să impună un punct de vedere ferm asupra relațiilor sociale și morale dintre oameni, o anchetă retrospectivă și actuală în lumea faptelor, a evidențelor lor dar și în interiorul sufletesc al personajelor, traumatizate sau nu de întîmplările trînte. Creatorul filmului au țînut să specifice în program că Regizorul pornește de la un fapt autentic, de la un fapt de viață. De la ancheta obiectivă de la simbla înregistrare a evenimentelor, s-a trecut la emotia pe care o provoacă clănsenză în oameni, apoi îmbercoț necesar cînd este vorba de arta filmului, la emotia estetică. Aici s-a întîmplat ceva. Mesajul moral foarte puternic, a deșărit cu mult meșajul estetic și echilibrul, căuțat în orice orpă de artă a fost răsturnat. Cei trei scenaristi, Anca Arion, George Robu și Dorol Dorian, au oferit un material original și deosebit de interesant dar care, prin amolarea lui informativă, prin gravitatea lui etică prin tentativa drammatizării psihologice și mai ales prin respănsibilitatea elucidării unor dezbatări și a concluziei în legătură cu țîmnia și atitudinea oamenilor față de promisiile lor acte de viață, a trecut peste limitele scenariului de film, devenind un material, complex dar nefi-

nisat, de literatură. Filmul este prea literarizat, dialogurile prea dezvoltate, prea multe probleme se rezolvă prin conversații explicative, prea multe sentințe morale cad în timpul unor scurte întîlniri dintre personaje (adesea pliate sau arbiuzate). Pelucla vorbește prea puțin și mai ales prea palid. Filmarul prelungită a unei priviri, orleț ar fi ea de atînsă nu poate fi soluția demonstrativă a unei atitudini ferme cinstite. Impresionant rămîne tot faptul de viață de la care s-a pornit, emotia există în noi prin recunoșterea lui, nu realizarea filmică o trezește, ca ar fi fost aceeași chiar dacă am fi aflat întîmplarea într-o pagină de ziar sau povestită de o cunoscută. „Foartecele de monta!” n-o operat suficient de sever, nîl suficient de nuanțat, filmul rămînd la jumătatea drumului în încercarea de a fi un film „mare”.

Plouă mult în Regizore. Ce risică de ploaie! Uneori momentele de intensitate dramatică alunecă spre ilar, în ploaie. Eroji (ei) si ea, după ce nu s-au văzuit zece ani de zile) în loc să dis-cuție comodi în masina cu care el a venit la întîlnire, duna ce stau înche-suții într-o cabină telefonică, ies într-o ploaie torrențială ca să discute mai de-partee, uzi lenară.

Săluțăm un debut, pe cel al operatorului Marian Stancu, care a asigurat o imagine corectă și cărvia îl dorim multă înfrînăreșă și mai multă libertate a fantesiei.

Așteptăm mult de la filmele românești dar a fi severe și ele înseamnă a-i respecta pe creatorii lor.

Corina Cristea

televiziune

Putîna gazetărie

Programul Radio-TV, publicitate editată de Radioteleviziune, se dovedește a fi de un real folos spectatorului, informîndu-l cu anticipație și alîntîndu-l să-i aleagă emisiunile și să-și facă timp pentru ele. Avînd o funcție strict informativă s-ar așeza că Programul Radio-TV nu se susține unor exigențe de ordin publicistic: el informează și cam atît. Problema este că nouă, telespectatorilor (cititorii ai programului Radio-TV) nu ne este indiferent cum este comunicată această informație. Dacă o emisiune este prezentată inteligent, dacă este avantajoasă în pagină - interesul nostru poate fi captat și, în consecință, probabilitatea de a ne afla în fata micului ecran în ziua și la ora respectivă este ceva mai mare. Dacă, dimpotrivă, conținutul emisiunii este divulgat prin fraze aride, reci, liosite de hră gazetăreșce, este foarte probabil să nu dorim a urmări respectiva emisiune. Iată, din programul săptămîni 16-22 octombrie cîteva exemple din categoria informațiilor sablon, transcrise cu exactitate: „Agenda pionierescă: știri din diferite ludețe privind desfășurarea alegerilor pionieresti, acțiuni de înfrumusețare a școlilor, acțiuni de muncă patriotică, succese ne planul învățării” sau „Femeia: Ziua de fiecare zi... Competența, responsabilitatea, mobilitatea tuturor energilor pentru realizarea exemplară a sarcinilor de plan - sint cîteva din fațetele activității muncitoreșce, tehnicienelor, inginere-

lor de la „Carpatex” - Brașov și ale muncitoreșcei fermei pînicole de la I.A.S.-Stefănești pe care le vom televiza în această emisiune”, prezentării care, dincolo de așura lor cam orea generală nu orea aduc dovezi simțului publicistic. Alături informativă sint de un locotism exagerat și o acesăntă a emisiunii „Viața satului”, se numește „Comentariu la un grafic” - altele sună pur și simplu nototrivă: „Rîvna și harul ocular sub îmboldul creator” Sint, creștem, prea multe formulărie, liosite de inventivitate, de har publicistic. Intenția este să oare de a acorda în program un tratament egal tuturor emisiunilor, cu toate că într-o săptămîna este imposibil ca amintite emisiuni să nu merite o atenție specială din partea telespectatorilor și a radioascultătorilor. S-ar conveni, în consecință, ca acestea să fie subînțiate în paginile programului mai rezumat, mai „avantajoș”, eventual anunțate pe prima pagină cum bine i-ar sta unei publicități cu caracter informativ. Tot bine ar fi ca fotozafiile publicate să primăscă explicații: așa cum apar acum ele au o valoare ur grafică. Cerem, deci Programului Radio-TV mai multă inventivitate, o mai bună punere în pagină și deci, în atenția cititorilor, a emisiunilor bune.

Sincere felicitări realizatorilor Orei tînerului pentru „duplex-ul” Galați - Hunedoara, frumos omagiu adus tînerilor care lucrează lîngă focul nestîna al cuotoarelor.

Mircea Florin Șandru

feinare

Infirmiera nu paru cunosti de putin lezata. — Ce sa-i faci, se intimpla si la casa mai mari. Refuzat de tine, uite-l facind minuni aici, incoaci din nou in urta in coltul buzelor. — Eu cred ca... — Nu mai crede nimic, o repezi femeia in alb. Pacientii sint consultati, nu crezuti. — Pacientii, dar nu eu, se repezi vizitatoarea. Infirmiera ii urmasii in jocul privirii nedumescite. Apoi, intelegind ca nu trebuie sa-l acorde o sanse, adica... — Pacientii... Tu ce esti? De ce ai venit aici? — Cred ca n-ai inteles prea bine. Sint in trecere si vreau sa-mi iau copilul. — In trecere, mare poveste cu intreierile astea. Ai cunoscut multe? Toii am fost asa, in trecere, cum spui tu, dar ne-am rasgindit pina la urma si am ramas aici, printre copii. Isi stauin greu risul, Ziceai ca vrei copilul? E cam complicat acum sa ti-l dam. Nu putem descomplica pasturile. Cine sti cind ne mai vine altul. Avem oameni plătiti pentru fiecare portie. la portii exacte, oameni exacti, tacimuri exacte si halate exacte. Mai bine du-te acasa si vino cind o sa te anuntam noi. Nu se poate sa ni apară un altul. — Doamne fereste! se inchina Ioana. La mine nu ajung nici telegramele, dar telegretele voastre. In ochii infirmierei pluti o undă de ironie. — Crezi? Vom face un transport special cu masina preventoriului. Uite e acolo, in spate, asteapta comanda. Ce mai privesti asa? E salvarea, cum il mai spune. Nu o sa te zăvălesc nici in ea, e inchisă si pe deasupra vopsită toată in alb. Ai sa călătorești ca un doctor. — Ce-ar fi totuși să hotărîm acum, îi replică Ioana. — De mult n-am mai auzit o astfel de vorbă mare. Noi niciodată n-o pronunțăm. Fîndcă nici odată nu hotărîm în brava asta. Dumnezeu, săracul, știe tot. Și nici chiar el nu știe. D-apoi, femeie dragă, ați că nici măcar cu Radu nu hotărîsc eu. Medicul sef ehiberează. El știe cui îi dă drumul, pe cine oprește, de cine are nevoie. E stăpînul nostru, cu toate drepturile. Îi cunosti? — De unde, respiră greu Ioana. Am venit pentru prima dată. Sper să fie ultima. — Nu mai spune? acipi din nou ironia în ochii infirmierei. Dar mă rog, dacă știi, e ceva. Numai că alții au venit de mai multe ori și au rămas doar cu speranța. Au încercat pe toate căile să se facă cunoscuți, însă cu timpul li s-a tăiat tot cheful. Si să-ți mai spun ceva, crezi că ne interesează neapărat copilul tău? Greșesti. Este el cel mai luminat dintre toți, dar poate fi găsit și altul. Îi inventăm dacă nu este adevărat din nou infirmiera, urmărind atentă frământarea vizitatoarei. Numărul, cum îi spuneam, e sfînt pentru noi. Poate ne olieri ceva în schimb? — În schimb? tresări Ioana. Cum adică? — Infirmiera leși de sub umbră, o chemă de vizitatoare, veind ca țigul propus femeii să nu fie auzit de ceilalți. — Un altul. Văd că ții acest lucru din moment ce l-ai adus cu tine. Cum te cheamă, băiete? se aplecă la înălțimea copilului, examinîndu-l curios. — Daniel Filigeanu, se retrase speriat. — Scump măi ești puțute. Îți place la noi? — Ioana trecu în dreptul lui și-l apără cu miinile. — E sănătos tun. Cum o să-l lasi aici unde văd că nimeni nu-i normal. — Noi nu te putem elogia. Faei cum crezi că e mai bine să rămîi înăsa asta e piesa, o joc, n-o joci, e treaba ta. — Impotivirea exagerată a lui Radu, împotivirea femeii în alb, paloarea cadaverică a lui Daniel îi produsese Ioanei o stare de surescitare. Simțea că se înăbuse. Își strînse pumnii și își înleșă gura. Se așeză pe tarba băutoare și privi drumul încoace. Parcă și el fusese inghitit de pămîntul orb. Trăia senzația celui ce se află în mijlocul valurilor, cu puterile nesigure, așteptînd marea să prindă. Puii cile puțin privea în adine. La picioare se simțea legată de o greutate. Iar mîinile i se prînseseră în ea. — Hai, ce faci, te-ai gîndit? o violentă infirmiera. Benuti sau crezi că schimbul te avantajează? — Ioana o privi cu dumșanie. Nici una nici cealaltă, volă să spună, deschiind ochii în ex-prima nimic în clipele acestea. Rămase mai departe în gol ca un corp inghetat. — Hotărâste-te mai repede! Incepe curînd masa de seară și dacă n-o dăm la timp rămint copiii flămînzii. De aici și pînă la celălalt capăt e o poartă. Cînd terminăm mîncarea dețin la unii și încep masa de prînz la ceilalți. — Ioana se uită în ochii copilului. Daniel o privea retrase temător. Parcă nu mai era el. Incurcat, fu săgetată de o idee. — Vi-l împrumut pentru câteva zile. — Să ni-l împrumutăm?... Nu cunosti preventoriul femeie. Funcționează ca un ceasornic. S-a descompus o roată, și se oprește toată mașinăria. De sus și pînă jos lumea va fi pusă în alertă. Copilul trebuie instruit, informat și asta cere timp. Pînă să se deprîndă, ne dă regulile peste cap. Si cînd o să afle medicul sef care ehiba, tragem noi ponoșele. E adevărat, el nu vorbește cu noi nici niciodată, dar cere explicații aceluia, aducîndu-l rîndul lui cere gefului de pavilion, acesta la seful de salon, seful de salon

la medicul practicant și abia după aceea nouă, celolalte cadre medicale. Îți dai seama cît timp se pierde pe drum și cît efort, nu glumă, Uneori se pierde chiar restea ființei se mai întîmplă ca pacientii dintr-un pavilion să apară pe lista medicului din alt pavilion. Ni s-a atras atenția să nu creem astfel de situații și să prevenim pe cît putem orice încercătură. Eu am mai păt-o de două ori. Și dacă voi cădea într-un alt păcat, am să zbor de aici. E prea mult risc? — Ce ar fi să te prefaci că nu știi nimic, îi zise Ioana. Că n-ai văzut, că n-ai auzit. Eu imi iau copilul și dispar cît pot de repede. — E o idee, își lăsă capul în palma infirmierei. Dar, privește spre pavilionul 1. Vezi ceva? — Nu. Adică ce am mai văzut, lemnine și gemuri insirate, copii... — Și ce ai mai văzut? — Îl căutam doar pe Radu, altceva nu mă interesa. — Pentru noi, în schimb, tu ai devenit interesantă. — În mîințele Ioanei miși o nouă speranță. Se prefăcu că l-a înțeles toată perorația, pînăîntru mîna pe umăr cu prietenie. — Să mergem la medicul sef. — Bune te-ai gîndit, răsuță ușurat infirmiera. Nu știu de ce am pierdut altă vreme cu tocmelile? Aa vrea să te întreb totași: Nu te-ai frică de copii? — De copii? — se miră vizitatoarea. — Exact, de copii. Crezi că are la casa ta venit în brava, e singurul bărăci aici? Sînt o smedenie. Săracuți! El e o ființă adorabilă. S-a învățat să fie al nimanui, de cînd alții, cu cît cresc, cu atît nu se pot obișnui cu preventoriul. Te vor agasa cu întrebările, te vor opri la toate colturile și n-ai să scapi de ei ușor. Și n-ai să poți lua pe nimeni, pe niciunul. Discația oricărui copil ar tulbura liniștea aici. Printre pavilion-

— Asta nu mai știu. El e cel care decide. Noaptea venise pe neașteptate și în jur se arătară lilieci. În mîințele Ioanei cădea aceeași întrebare sicutitoare, fără răspuns. Privi bănuitoare împrejur. Prin urmare, scăpase de posesiunea căsă și a celorlalți. Cercetă cu de-amănuntul copiii. Lipsa Radu. — Unde e? Ce l-ai făcut? trase de halatul infirmierei. — Am stat doar împreună — îi răspunde liniștită femeia în alb, deși halatul i se rupsese în două. — Ioana înțelegea încă o dată că lucrurile astea bintuite de boală au niște legi pe care ea nu le va putea întinde, niciodată. Sletită de puteri, găsea un scriș în noaptea lungă și impenetrabilă. Abandonă toate planurile, urzile cu migală de ațita amar de vreme, se gîndi la o ultimă sanșă — grabnicul drum al reintorcării — bihînd prin întinerie ca un orb. — N-o să ne înțelegem niciodată, vorbi stins. Hai Daniel, nu-i de noi aici. — Ecoul veni sovător. Intinericul se răsturnă în cîrîcul celorlalti și apoi ea însăși fu învîltită de tăcere. — Nemernice! mi l-ai luat și pe Asta. — Infirmiera rîni satisfăcut, căutîndu-si în restul halatului fisa de internare. — Doar nu vrei să-l mai ții după tine în timp ce noi ne consultăm aici, a fost și el consultat de medicul sef. Uite mi-a venit birta asta acum cîteva clipe. Credeam că ai văzut cînd mi-a fost dată. — Vremea vru surdă ca un animal sfîșiat. Ioana își amîni trupul înalt, urias, cu ochii două albe peste care tresuau umbrele norilor. Nu-si amîniea cum lăsa să urzeze infirmiera. La o vreme se opri din drum, își adună miinile în cruce, și vorbi tînuțor. — Mai e mult pînă la medicul sef? — Desar ce am trecut pe lângă el, o liniști infirmiera. La ora asta controlează cele patru feluri. Nu s-ar putea odihni dacă ar ști că unul din ele n-ar mai funcționa. Mulți dintre salariați i-au aflat meleașina și varsă zădul să-l vadă noaptea printre noi. Se simt bine cînd știu că sint păziți chiar de medicul sef. — Așa deci, gîndi pierdut Ioana. — Ar fi fost inutil să-i spunem ceva. Nu ascultă nici la lumina zilei, în tabără, plîngerile. Dar noaptea? Cu tine însă e un caz special. Pînă ajunsă la celălalt capăt al preventoriului poate va zăbura el. — Da, unde-si are biroul? O să ne primosească? — Infirmiera păstră multă vreme tăcerea. Apoi, ca și cînd și-ar fi răsunat glasul: — Să ajungem acolo și vom vedea. — Ioana auzi un alt licăr de speranță. — Spuneai că e la celălalt capăt. Unul e doar. — Într-adevăr. Dar celălalt nu e întotdeauna același. — Cum adică? — Simplu. În tot preventoriul sint patru felinare. Seamănă leu unul cu altul. Dacă ar trebui să te hotărîști pentru unul care crezi că ar fi acela? — Ioana nu înțelegea povestea asta și cu atît mai mult întrebarea. Roti capul, privi cu atenție dar în cele din urmă rosti cu sfîșal: — Nu înțeleg. — Nici eu nu mă pot lăuda că te voi lămurii. Incere însă. Deci: preventoriul are patru felinare. Fiecare opus unuia și așezat la distanțe egale de celălalte două. E în asa fel construit că nu poți ști niciodată care e un capăt și care e celălalt. De ce? Ca să te orienteze trebuie să ai un punct fix. Numai cînd acesta e un felinar pot să vorbești de un capăt și de celălalt capăt. În momentul în care te-ai aventurat printre pavilioane, ești pierdut. De unde să mai știi care e capătul și celălalt capăt? Vezi doar niște lumini — patru felinarele nu stau pe loc. Seamănă așa de mult capetele astea între ele, că nici noi veniti de ațita vreme aici, nu știm care e unul și care e celălalt, adică împotriva, cum se mai spune. Doar despre medicul sef știm cînd e la celălalt capăt. Atunci cînd pur și simplu se proiectează umbra peste preventoriu. În rest, nu se poate arăta. Voiam să-ți spun că nu se poate arăta atît de mîret și înalt. De altfel, nici nu prea ne interesează. Avem verigile noastre. Ce rost are să mai obosim căutîndu-l. Descepuț e unică, nu mai stăi la rînd, nu te mai cerți pentru orice prostie în sala de așteptare. Tot ce ai pe suflet spus imediat primei verigi. Din verigi în verigi, lantul tremură, zornăie și îți duce cuvîntul mai departe. A ajuns, nu a ajuns pînă sus, asta nu te mai interesează. Tu îi ai luat mîsurile de prevedere, îți-ai făcut distoria cum încearcă fiecare acum să si-o facă, și te-ai acoperit. După aceea îți urfunzi verighe și nu mai auzi nimic. Primul om de care trebuie să te lezi și tu am fost chiar eu. După cum vezi, ce te ții în altă parte, nu cred că te-am dezamăgit.

Sfîșită, Ioana Filigeanu călă în urmele ei cu aceeași docilitate. Cînd infirmiera nu se mai așeză la un răspuns zise: — Într-adevăr, nu m-ai dezamăgit. Si nici nu cred că mă dezamăgești vreodată. — Apoi, așternu din nou tăcerea de parcă trebuia să desăvîrșească un ritual. Poate tocmai acela pe care-l încercase Ioana printre vii. Trecură, printre pavilioane, printre mașini și alte obiecte pe care Ioana le îndeva într-una din aceste camere, și se părea adevărată. Îi și vedea sub cereafurii curale, cu capetele de berne moie. În jurul lor intuia, doctorii atenți, bunii cunoșcători ai bolii, un personal inrosabil care n-avea somn la orele acestea.

Nu știuse cît mersese. Parcă fusese dusă de un duh al foamii și al oboselii. Tirziu, se găsea ea însăși într-un pat de spital, cu arcuți puternice, între cereafurii albe, ce cutele cărora se zărea un chip acoperit de o bonetă. Privind îndelung, Ioana Filigeanu stătu o vreme în cumpănă: Medicul sef, oare?

— Asta nu mai știu. El e cel care decide. Noaptea venise pe neașteptate și în jur se arătară lilieci. În mîințele Ioanei cădea aceeași întrebare sicutitoare, fără răspuns. Privi bănuitoare împrejur. Prin urmare, scăpase de posesiunea căsă și a celorlalți. Cercetă cu de-amănuntul copiii. Lipsa Radu. — Unde e? Ce l-ai făcut? trase de halatul infirmierei. — Am stat doar împreună — îi răspunde liniștită femeia în alb, deși halatul i se rupsese în două. — Ioana înțelegea încă o dată că lucrurile astea bintuite de boală au niște legi pe care ea nu le va putea întinde, niciodată. Sletită de puteri, găsea un scriș în noaptea lungă și impenetrabilă. Abandonă toate planurile, urzile cu migală de ațita amar de vreme, se gîndi la o ultimă sanșă — grabnicul drum al reintorcării — bihînd prin întinerie ca un orb. — N-o să ne înțelegem niciodată, vorbi stins. Hai Daniel, nu-i de noi aici. — Ecoul veni sovător. Intinericul se răsturnă în cîrîcul celorlalti și apoi ea însăși fu învîltită de tăcere. — Nemernice! mi l-ai luat și pe Asta. — Infirmiera rîni satisfăcut, căutîndu-si în restul halatului fisa de internare. — Doar nu vrei să-l mai ții după tine în timp ce noi ne consultăm aici, a fost și el consultat de medicul sef. Uite mi-a venit birta asta acum cîteva clipe. Credeam că ai văzut cînd mi-a fost dată. — Vremea vru surdă ca un animal sfîșiat. Ioana își amîni trupul înalt, urias, cu ochii două albe peste care tresuau umbrele norilor. Nu-si amîniea cum lăsa să urzeze infirmiera. La o vreme se opri din drum, își adună miinile în cruce, și vorbi tînuțor. — Mai e mult pînă la medicul sef? — Desar ce am trecut pe lângă el, o liniști infirmiera. La ora asta controlează cele patru feluri. Nu s-ar putea odihni dacă ar ști că unul din ele n-ar mai funcționa. Mulți dintre salariați i-au aflat meleașina și varsă zădul să-l vadă noaptea printre noi. Se simt bine cînd știu că sint păziți chiar de medicul sef. — Așa deci, gîndi pierdut Ioana. — Ar fi fost inutil să-i spunem ceva. Nu ascultă nici la lumina zilei, în tabără, plîngerile. Dar noaptea? Cu tine însă e un caz special. Pînă ajunsă la celălalt capăt al preventoriului poate va zăbura el. — Da, unde-si are biroul? O să ne primosească? — Infirmiera păstră multă vreme tăcerea. Apoi, ca și cînd și-ar fi răsunat glasul: — Să ajungem acolo și vom vedea. — Ioana auzi un alt licăr de speranță. — Spuneai că e la celălalt capăt. Unul e doar. — Într-adevăr. Dar celălalt nu e întotdeauna același. — Cum adică? — Simplu. În tot preventoriul sint patru felinare. Seamănă leu unul cu altul. Dacă ar trebui să te hotărîști pentru unul care crezi că ar fi acela?

Ioana nu înțelegea povestea asta și cu atît mai mult întrebarea. Roti capul, privi cu atenție dar în cele din urmă rosti cu sfîșal: — Nu înțeleg. — Nici eu nu mă pot lăuda că te voi lămurii. Incere însă. Deci: preventoriul are patru felinare. Fiecare opus unuia și așezat la distanțe egale de celălalte două. E în asa fel construit că nu poți ști niciodată care e un capăt și care e celălalt. De ce? Ca să te orienteze trebuie să ai un punct fix. Numai cînd acesta e un felinar pot să vorbești de un capăt și de celălalt capăt. În momentul în care te-ai aventurat printre pavilioane, ești pierdut. De unde să mai știi care e capătul și celălalt capăt? Vezi doar niște lumini — patru felinarele nu stau pe loc. Seamănă așa de mult capetele astea între ele, că nici noi veniti de ațita vreme aici, nu știm care e unul și care e celălalt, adică împotriva, cum se mai spune. Doar despre medicul sef știm cînd e la celălalt capăt. Atunci cînd pur și simplu se proiectează umbra peste preventoriu. În rest, nu se poate arăta. Voiam să-ți spun că nu se poate arăta atît de mîret și înalt. De altfel, nici nu prea ne interesează. Avem verigile noastre. Ce rost are să mai obosim căutîndu-l. Descepuț e unică, nu mai stăi la rînd, nu te mai cerți pentru orice prostie în sala de așteptare. Tot ce ai pe suflet spus imediat primei verigi. Din verigi în verigi, lantul tremură, zornăie și îți duce cuvîntul mai departe. A ajuns, nu a ajuns pînă sus, asta nu te mai interesează. Tu îi ai luat mîsurile de prevedere, îți-ai făcut distoria cum încearcă fiecare acum să si-o facă, și te-ai acoperit. După aceea îți urfunzi verighe și nu mai auzi nimic. Primul om de care trebuie să te lezi și tu am fost chiar eu. După cum vezi, ce te ții în altă parte, nu cred că te-am dezamăgit.

Sfîșită, Ioana Filigeanu călă în urmele ei cu aceeași docilitate. Cînd infirmiera nu se mai așeză la un răspuns zise: — Într-adevăr, nu m-ai dezamăgit. Si nici nu cred că mă dezamăgești vreodată. — Apoi, așternu din nou tăcerea de parcă trebuia să desăvîrșească un ritual. Poate tocmai acela pe care-l încercase Ioana printre vii. Trecură, printre pavilioane, printre mașini și alte obiecte pe care Ioana le îndeva într-una din aceste camere, și se părea adevărată. Îi și vedea sub cereafurii curale, cu capetele de berne moie. În jurul lor intuia, doctorii atenți, bunii cunoșcători ai bolii, un personal inrosabil care n-avea somn la orele acestea.

Nu știuse cît mersese. Parcă fusese dusă de un duh al foamii și al oboselii. Tirziu, se găsea ea însăși într-un pat de spital, cu arcuți puternice, între cereafurii albe, ce cutele cărora se zărea un chip acoperit de o bonetă. Privind îndelung, Ioana Filigeanu stătu o vreme în cumpănă: Medicul sef, oare?

— Asta nu mai știu. El e cel care decide. Noaptea venise pe neașteptate și în jur se arătară lilieci. În mîințele Ioanei cădea aceeași întrebare sicutitoare, fără răspuns. Privi bănuitoare împrejur. Prin urmare, scăpase de posesiunea căsă și a celorlalți. Cercetă cu de-amănuntul copiii. Lipsa Radu. — Unde e? Ce l-ai făcut? trase de halatul infirmierei. — Am stat doar împreună — îi răspunde liniștită femeia în alb, deși halatul i se rupsese în două. — Ioana înțelegea încă o dată că lucrurile astea bintuite de boală au niște legi pe care ea nu le va putea întinde, niciodată. Sletită de puteri, găsea un scriș în noaptea lungă și impenetrabilă. Abandonă toate planurile, urzile cu migală de ațita amar de vreme, se gîndi la o ultimă sanșă — grabnicul drum al reintorcării — bihînd prin întinerie ca un orb. — N-o să ne înțelegem niciodată, vorbi stins. Hai Daniel, nu-i de noi aici. — Ecoul veni sovător. Intinericul se răsturnă în cîrîcul celorlalti și apoi ea însăși fu învîltită de tăcere. — Nemernice! mi l-ai luat și pe Asta. — Infirmiera rîni satisfăcut, căutîndu-si în restul halatului fisa de internare. — Doar nu vrei să-l mai ții după tine în timp ce noi ne consultăm aici, a fost și el consultat de medicul sef. Uite mi-a venit birta asta acum cîteva clipe. Credeam că ai văzut cînd mi-a fost dată. — Vremea vru surdă ca un animal sfîșiat. Ioana își amîni trupul înalt, urias, cu ochii două albe peste care tresuau umbrele norilor. Nu-si amîniea cum lăsa să urzeze infirmiera. La o vreme se opri din drum, își adună miinile în cruce, și vorbi tînuțor. — Mai e mult pînă la medicul sef? — Desar ce am trecut pe lângă el, o liniști infirmiera. La ora asta controlează cele patru feluri. Nu s-ar putea odihni dacă ar ști că unul din ele n-ar mai funcționa. Mulți dintre salariați i-au aflat meleașina și varsă zădul să-l vadă noaptea printre noi. Se simt bine cînd știu că sint păziți chiar de medicul sef. — Așa deci, gîndi pierdut Ioana. — Ar fi fost inutil să-i spunem ceva. Nu ascultă nici la lumina zilei, în tabără, plîngerile. Dar noaptea? Cu tine însă e un caz special. Pînă ajunsă la celălalt capăt al preventoriului poate va zăbura el. — Da, unde-si are biroul? O să ne primosească? — Infirmiera păstră multă vreme tăcerea. Apoi, ca și cînd și-ar fi răsunat glasul: — Să ajungem acolo și vom vedea. — Ioana auzi un alt licăr de speranță. — Spuneai că e la celălalt capăt. Unul e doar. — Într-adevăr. Dar celălalt nu e întotdeauna același. — Cum adică? — Simplu. În tot preventoriul sint patru felinare. Seamănă leu unul cu altul. Dacă ar trebui să te hotărîști pentru unul care crezi că ar fi acela?

Ioana nu înțelegea povestea asta și cu atît mai mult întrebarea. Roti capul, privi cu atenție dar în cele din urmă rosti cu sfîșal: — Nu înțeleg. — Nici eu nu mă pot lăuda că te voi lămurii. Incere însă. Deci: preventoriul are patru felinare. Fiecare opus unuia și așezat la distanțe egale de celălalte două. E în asa fel construit că nu poți ști niciodată care e un capăt și care e celălalt. De ce? Ca să te orienteze trebuie să ai un punct fix. Numai cînd acesta e un felinar pot să vorbești de un capăt și de celălalt capăt. În momentul în care te-ai aventurat printre pavilioane, ești pierdut. De unde să mai știi care e capătul și celălalt capăt? Vezi doar niște lumini — patru felinarele nu stau pe loc. Seamănă așa de mult capetele astea între ele, că nici noi veniti de ațita vreme aici, nu știm care e unul și care e celălalt, adică împotriva, cum se mai spune. Doar despre medicul sef știm cînd e la celălalt capăt. Atunci cînd pur și simplu se proiectează umbra peste preventoriu. În rest, nu se poate arăta. Voiam să-ți spun că nu se poate arăta atît de mîret și înalt. De altfel, nici nu prea ne interesează. Avem verigile noastre. Ce rost are să mai obosim căutîndu-l. Descepuț e unică, nu mai stăi la rînd, nu te mai cerți pentru orice prostie în sala de așteptare. Tot ce ai pe suflet spus imediat primei verigi. Din verigi în verigi, lantul tremură, zornăie și îți duce cuvîntul mai departe. A ajuns, nu a ajuns pînă sus, asta nu te mai interesează. Tu îi ai luat mîsurile de prevedere, îți-ai făcut distoria cum încearcă fiecare acum să si-o facă, și te-ai acoperit. După aceea îți urfunzi verighe și nu mai auzi nimic. Primul om de care trebuie să te lezi și tu am fost chiar eu. După cum vezi, ce te ții în altă parte, nu cred că te-am dezamăgit.

Sfîșită, Ioana Filigeanu călă în urmele ei cu aceeași docilitate. Cînd infirmiera nu se mai așeză la un răspuns zise: — Într-adevăr, nu m-ai dezamăgit. Si nici nu cred că mă dezamăgești vreodată. — Apoi, așternu din nou tăcerea de parcă trebuia să desăvîrșească un ritual. Poate tocmai acela pe care-l încercase Ioana printre vii. Trecură, printre pavilioane, printre mașini și alte obiecte pe care Ioana le îndeva într-una din aceste camere, și se părea adevărată. Îi și vedea sub cereafurii curale, cu capetele de berne moie. În jurul lor intuia, doctorii atenți, bunii cunoșcători ai bolii, un personal inrosabil care n-avea somn la orele acestea.

Nu știuse cît mersese. Parcă fusese dusă de un duh al foamii și al oboselii. Tirziu, se găsea ea însăși într-un pat de spital, cu arcuți puternice, între cereafurii albe, ce cutele cărora se zărea un chip acoperit de o bonetă. Privind îndelung, Ioana Filigeanu stătu o vreme în cumpănă: Medicul sef, oare?

— Asta nu mai știu. El e cel care decide. Noaptea venise pe neașteptate și în jur se arătară lilieci. În mîințele Ioanei cădea aceeași întrebare sicutitoare, fără răspuns. Privi bănuitoare împrejur. Prin urmare, scăpase de posesiunea căsă și a celorlalți. Cercetă cu de-amănuntul copiii. Lipsa Radu. — Unde e? Ce l-ai făcut? trase de halatul infirmierei. — Am stat doar împreună — îi răspunde liniștită femeia în alb, deși halatul i se rupsese în două. — Ioana înțelegea încă o dată că lucrurile astea bintuite de boală au niște legi pe care ea nu le va putea întinde, niciodată. Sletită de puteri, găsea un scriș în noaptea lungă și impenetrabilă. Abandonă toate planurile, urzile cu migală de ațita amar de vreme, se gîndi la o ultimă sanșă — grabnicul drum al reintorcării — bihînd prin întinerie ca un orb. — N-o să ne înțelegem niciodată, vorbi stins. Hai Daniel, nu-i de noi aici. — Ecoul veni sovător. Intinericul se răsturnă în cîrîcul celorlalti și apoi ea însăși fu învîltită de tăcere. — Nemernice! mi l-ai luat și pe Asta. — Infirmiera rîni satisfăcut, căutîndu-si în restul halatului fisa de internare. — Doar nu vrei să-l mai ții după tine în timp ce noi ne consultăm aici, a fost și el consultat de medicul sef. Uite mi-a venit birta asta acum cîteva clipe. Credeam că ai văzut cînd mi-a fost dată. — Vremea vru surdă ca un animal sfîșiat. Ioana își amîni trupul înalt, urias, cu ochii două albe peste care tresuau umbrele norilor. Nu-si amîniea cum lăsa să urzeze infirmiera. La o vreme se opri din drum, își adună miinile în cruce, și vorbi tînuțor. — Mai e mult pînă la medicul sef? — Desar ce am trecut pe lângă el, o liniști infirmiera. La ora asta controlează cele patru feluri. Nu s-ar putea odihni dacă ar ști că unul din ele n-ar mai funcționa. Mulți dintre salariați i-au aflat meleașina și varsă zădul să-l vadă noaptea printre noi. Se simt bine cînd știu că sint păziți chiar de medicul sef. — Așa deci, gîndi pierdut Ioana. — Ar fi fost inutil să-i spunem ceva. Nu ascultă nici la lumina zilei, în tabără, plîngerile. Dar noaptea? Cu tine însă e un caz special. Pînă ajunsă la celălalt capăt al preventoriului poate va zăbura el. — Da, unde-si are biroul? O să ne primosească? — Infirmiera păstră multă vreme tăcerea. Apoi, ca și cînd și-ar fi răsunat glasul: — Să ajungem acolo și vom vedea. — Ioana auzi un alt licăr de speranță. — Spuneai că e la celălalt capăt. Unul e doar. — Într-adevăr. Dar celălalt nu e întotdeauna același. — Cum adică? — Simplu. În tot preventoriul sint patru felinare. Seamănă leu unul cu altul. Dacă ar trebui să te hotărîști pentru unul care crezi că ar fi acela?

Ioana nu înțelegea povestea asta și cu atît mai mult întrebarea. Roti capul, privi cu atenție dar în cele din urmă rosti cu sfîșal: — Nu înțeleg. — Nici eu nu mă pot lăuda că te voi lămurii. Incere însă. Deci: preventoriul are patru felinare. Fiecare opus unuia și așezat la distanțe egale de celălalte două. E în asa fel construit că nu poți ști niciodată care e un capăt și care e celălalt. De ce? Ca să te orienteze trebuie să ai un punct fix. Numai cînd acesta e un felinar pot să vorbești de un capăt și de celălalt capăt. În momentul în care te-ai aventurat printre pavilioane, ești pierdut. De unde să mai știi care e capătul și celălalt capăt? Vezi doar niște lumini — patru felinarele nu stau pe loc. Seamănă așa de mult capetele astea între ele, că nici noi veniti de ațita vreme aici, nu știm care e unul și care e celălalt, adică împotriva, cum se mai spune. Doar despre medicul sef știm cînd e la celălalt capăt. Atunci cînd pur și simplu se proiectează umbra peste preventoriu. În rest, nu se poate arăta. Voiam să-ți spun că nu se poate arăta atît de mîret și înalt. De altfel, nici nu prea ne interesează. Avem verigile noastre. Ce rost are să mai obosim căutîndu-l. Descepuț e unică, nu mai stăi la rînd, nu te mai cerți pentru orice prostie în sala de așteptare. Tot ce ai pe suflet spus imediat primei verigi. Din verigi în verigi, lantul tremură, zornăie și îți duce cuvîntul mai departe. A ajuns, nu a ajuns pînă sus, asta nu te mai interesează. Tu îi ai luat mîsurile de prevedere, îți-ai făcut distoria cum încearcă fiecare acum să si-o facă, și te-ai acoperit. După aceea îți urfunzi verighe și nu mai auzi nimic. Primul om de care trebuie să te lezi și tu am fost chiar eu. După cum vezi, ce te ții în altă parte, nu cred că te-am dezamăgit.

Sfîșită, Ioana Filigeanu călă în urmele ei cu aceeași docilitate. Cînd infirmiera nu se mai așeză la un răspuns zise: — Într-adevăr, nu m-ai dezamăgit. Si nici nu cred că mă dezamăgești vreodată. — Apoi, așternu din nou tăcerea de parcă trebuia să desăvîrșească un ritual. Poate tocmai acela pe care-l încercase Ioana printre vii. Trecură, printre pavilioane, printre mașini și alte obiecte pe care Ioana le îndeva într-una din aceste camere, și se părea adevărată. Îi și vedea sub cereafurii curale, cu capetele de berne moie. În jurul lor intuia, doctorii atenți, bunii cunoșcători ai bolii, un personal inrosabil care n-avea somn la orele acestea.

Nu știuse cît mersese. Parcă fusese dusă de un duh al foamii și al oboselii. Tirziu, se găsea ea însăși într-un pat de spital, cu arcuți puternice, între cereafurii albe, ce cutele cărora se zărea un chip acoperit de o bonetă. Privind îndelung, Ioana Filigeanu stătu o vreme în cumpănă: Medicul sef, oare?

— Asta nu mai știu. El e cel care decide. Noaptea venise pe neașteptate și în jur se arătară lilieci. În mîințele Ioanei cădea aceeași întrebare sicutitoare, fără răspuns. Privi bănuitoare împrejur. Prin urmare, scăpase de posesiunea căsă și a celorlalți. Cercetă cu de-amănuntul copiii. Lipsa Radu. — Unde e? Ce l-ai făcut? trase de halatul infirmierei. — Am stat doar împreună — îi răspunde liniștită femeia în alb, deși halatul i se rupsese în două. — Ioana înțelegea încă o dată că lucrurile astea bintuite de boală au niște legi pe care ea nu le va putea întinde, niciodată. Sletită de puteri, găsea un scriș în noaptea lungă și impenetrabilă. Abandonă toate planurile, urzile cu migală de ațita amar de vreme, se gîndi la o ultimă sanșă — grabnicul drum al reintorcării — bihînd prin întinerie ca un orb. — N-o să ne înțelegem niciodată, vorbi stins. Hai Daniel, nu-i de noi aici. — Ecoul veni sovător. Intinericul se răsturnă în cîrîcul celorlalti și apoi ea însăși fu învîltită de tăcere. — Nemernice! mi l-ai luat și pe Asta. — Infirmiera rîni satisfăcut, căutîndu-si în restul halatului fisa de internare. — Doar nu vrei să-l mai ții după tine în timp ce noi ne consultăm aici, a fost și el consultat de medicul sef. Uite mi-a venit birta asta acum cîteva clipe. Credeam că ai văzut cînd mi-a fost dată. — Vremea vru surdă ca un animal sfîșiat. Ioana își amîni trupul înalt, urias, cu ochii două albe peste care tresuau umbrele norilor. Nu-si amîniea cum lăsa să urzeze infirmiera. La o vreme se opri din drum, își adună miinile în cruce, și vorbi tînuțor. — Mai e mult pînă la medicul sef? — Desar ce am trecut pe lângă el, o liniști infirmiera. La ora asta controlează cele patru feluri. Nu s-ar putea odihni dacă ar ști că unul din ele n-ar mai funcționa. Mulți dintre salariați i-au aflat meleașina și varsă zădul să-l vadă noaptea printre noi. Se simt bine cînd știu că sint păziți chiar de medicul sef. — Așa deci, gîndi pierdut Ioana. — Ar fi fost inutil să-i spunem ceva. Nu ascultă nici la lumina zilei, în tabără, plîngerile. Dar noaptea? Cu tine însă e un caz special. Pînă ajunsă la celălalt capăt al preventoriului poate va zăbura el. — Da, unde-si are biroul? O să ne primosească? — Infirmiera păstră multă vreme tăcerea. Apoi, ca și cînd și-ar fi răsunat glasul: — Să ajungem acolo și vom vedea. — Ioana auzi un alt licăr de speranță. — Spuneai că e la celălalt capăt. Unul e doar. — Într-adevăr. Dar celălalt nu e întotdeauna același. — Cum adică? — Simplu. În tot preventoriul sint patru felinare. Seamănă leu unul cu altul. Dacă ar trebui să te hotărîști pentru unul care crezi că ar fi acela?

Ioana nu înțelegea povestea asta și cu atît mai mult întrebarea. Roti capul, privi cu atenție dar în cele din urmă rosti cu sfîșal: — Nu înțeleg. — Nici eu nu mă pot lăuda că te voi lămurii. Incere însă. Deci: preventoriul are patru felinare. Fiecare opus unuia și așezat la distanțe egale de celălalte două. E în asa fel construit că nu poți ști niciodată care e un capăt și care e celălalt. De ce? Ca să te orienteze trebuie să ai un punct fix. Numai cînd acesta e un felinar pot să vorbești de un capăt și de celălalt capăt. În momentul în care te-ai aventurat printre pavilioane, ești pierdut. De unde să mai știi care e capătul și celălalt capăt? Vezi doar niște lumini — patru felinarele nu stau pe loc. Seamănă așa de mult capetele astea între ele, că nici noi veniti de ațita vreme aici, nu știm care e unul și care e celălalt, adică împotriva, cum se mai spune. Doar despre medicul sef știm cînd e la celălalt capăt. Atunci cînd pur și simplu se proiectează umbra peste preventoriu. În rest, nu se poate arăta. Voiam să-ți spun că nu se poate arăta atît de mîret și înalt. De altfel, nici nu prea ne interesează. Avem verigile noastre. Ce rost are să mai obosim căutîndu-l. Descepuț e unică, nu mai stăi la rînd, nu te mai cerți pentru orice prostie în sala de așteptare. Tot ce ai pe suflet spus imediat primei verigi. Din verigi în verigi, lantul tremură, zornăie și îți duce cuvîntul mai departe. A ajuns, nu a ajuns pînă sus, asta nu te mai interesează. Tu îi ai luat mîsurile de prevedere, îți-ai făcut distoria cum încearcă fiecare acum să si-o facă, și te-ai acoperit. După aceea îți urfunzi verighe și nu mai auzi nimic. Primul om de care trebuie să te lezi și tu am fost chiar eu. După cum vezi, ce te ții în altă parte, nu cred că te-am dezamăgit.

Sfîșită, Ioana Filigeanu călă în urmele ei cu aceeași docilitate. Cînd infirmiera nu se mai așeză la un răspuns zise: — Într-adevăr, nu m-ai dezamăgit. Si nici nu cred că mă dezamăgești vreodată. — Apoi, așternu din nou tăcerea de parcă trebuia să desăvîrșească un ritual. Poate tocmai acela pe care-l încercase Ioana printre vii. Trecură, printre pavilioane, printre mașini și alte obiecte pe care Ioana le îndeva într-una din aceste camere, și se părea adevărată. Îi și vedea sub cereafurii curale, cu capetele de berne moie. În jurul lor intuia, doctorii atenți, bunii cunoșcători ai bolii, un personal inrosabil care n-avea somn la orele acestea.

Nu știuse cît mersese. Parcă fusese dusă de un duh al foamii și al oboselii. Tirziu, se găsea ea însăși într-un pat de spital, cu arcuți puternice, între cereafurii albe, ce cutele cărora se zărea un chip acoperit de o bonetă. Privind îndelung, Ioana Filigeanu stătu o vreme în cumpănă: Medicul sef, oare?

— Asta nu mai știu. El e cel care decide. Noaptea venise pe neașteptate și în jur se arătară lilieci. În mîințele Ioanei cădea aceeași întrebare sicutitoare, fără răspuns. Privi bănuitoare împrejur. Prin urmare, scăpase de posesiunea căsă și a celorlalți. Cercetă cu de-amănuntul copiii. Lipsa Radu. — Unde e? Ce l-ai făcut? trase de halatul infirmierei. — Am stat doar împreună — îi răspunde liniștită femeia în alb, deși halatul i se rupsese în două. — Ioana înțelegea încă o dată că lucrurile astea bintuite de boală au niște legi pe care ea nu le va putea întinde, niciodată. Sletită

mărturiile

ISTORIE

Historia militans

In ultimele decenii problema etnogenezei poporului român a constituit, după cum se știe, obiectul unor studii deosebit de pasionante cercetări arheologice și științifice. În acest domeniu date de o mare valoare științifică. Pe baza acestor date, oferite de numeroasele săpături arheologice, întreprinse în egală măsură pe tot cuprinsul țării, s-a reușit să se elucideze diferite aspecte, mai puțin cunoscute, relativ la desfășurarea acestui proces istoric, aducându-se astfel noi mărturii privind continuitatea populației autohtone daco-romane, unitatea civilizației ei în spațiul carpațo-dunărean, caracterul relativilor ei cu lumea romano-bizantină și bizantină, precum și contactele sale cu neamurile în migrațiile din perioada secolelor IV-X e.n. De asemenea, s-au putut face o serie de precizări mai nuanțate relevându-se coordonatele esențiale de timp și spațiu în care s-a desfășurat acest îndelungat și complex proces istoric care, contrar unor mai vechi afirmații, nu mai constituie demult și pentru nimeni o „enigmă” și cu atât mai mult un „miracol” istoric.

Analizată în lumina materialismului istoric, este în afară de orice îndoială că, desfășurarea procesului de formare a poporului român nu poate fi concepută astăzi decât în teritoriul vechii Dacii, ca o continuitate directă a romanizării geto-dacilor și a continuității și unității de cultură materială și spirituală a daco-romanilor de pe întreg cuprinsul acestui teritoriu.

Devine tot mai evident faptul că, prin situația creată prin retragerea romanilor la sudul Dunării, prin dezorganizarea și destrămarea măreștilor orașelor din Dacia Romană sau prin prezența temporară a unor neamuri în migrație în teritoriul de la nordul Dunării de Jos, continuitatea populației autohtone daco-romane în cursul milenului I al e.n., nu poate fi urmărită decât în mediul rural direct legătură cu existența și structura socială economică a obștii sătești, a contactelor ei cu elementele eterogene și mai ales a consecințelor care au decurs din desfășurarea continuă a procesului de romanizare.

În ceea ce privește romanizarea populației geto-dacice, este evident că procesul de formare a acestui proces istoric nu s-a petrecut timp de numai aproape 170 de ani, ci a durat stăpânirea romană în nordul Dunării de Jos și nici nu s-a limitat numai la teritoriul fostei Dacii romane. În acest sens, cercetările arheologice aduc noi și valoroase mărturii de continuitate și romanizare a populației autohtone nu a început odată cu părăsirea de către autoritățile romane a provinciei Dacia și împotrivă, a continuat și s-a intensificat chiar în cursul secolelor IV-VII e.n. în unele regiuni, cuprinzând și zonele geografice estice din Moldova, Muntenia și Moldova care, pe drept cuvânt, în această epocă puteau fi considerate ca un fel de prelungiri sau anexa ale Moesiei și Scythiei Minore.

Numeroasele descoperiri arheologice, datând din perioada secolelor IV-VI e.n., ca acestea din Transilvania (Cluj-Napoca, Alba Iulia, Apulum), Moldavia (Porolissum), Brașov, Soporul de Cimpie, Tiga, Cipău, Biertan, Cristești, Morești, Berea-Ciumești și altele sau ca acestea din Muntenia și Oltenia, de la Drobeta, Sucidava, Dierna, Râzari, Vienița, Tirgoș, Pietroasele, Fântâna Căminului, Drobeta etc., ca și cele din Moldova de la Costișa, Doroboi, Botoșana, Cîrniceni, Nicăeni, Iași-Nicolina, Bacău și altele, prezintă un evident caracter local și romanic, dovedind indubitabil că o numeroasă populație romanizată sau aflată în curs de romanizare a rămas în teritoriul românesc, prezent pe întreg spațiul de la nordul Dunării de Jos.

Desigur că, la menținerea și intensificarea romanității pe aceste meleaguri, în perioada secolelor IV-VII e.n., o importanță deosebită au avut legăturile multiple și continue între populația autohtone și Imperiul romano-bizantin, în acest sens, trebuie subliniat și însemnătatea aparte pe care au avut-o orașele romane de pe Dunăre și îndeosebi cele de la nordul ei, ca Dierna, Drobeta, Sucidava, Constantiniana, Daphne, Turis, Barboși, Alibotri și altele, care nu au fost numai cetăți de apărare și economice și politice cu largi zone de influență.

Ca urmare a procesului neîntrerupt de romanizare a populației geto-dacice, din teritoriul vechii Dacii, în cursul secolelor IV-VII e.n. s-a constituit în nordul Dunării o largă arie romanică, care cuprindea aproape întreg spațiul carpațo-dunărean actual și alături de acesta.

Caracterul provincial roman al civilizației documentată arheologic în acest spațiu, unitară pe întreg cuprinsul lui și aproape identică cu aceea din sudul roman al Dunării, atestă că creațiile și purtătorii ei erau o populație romanică, constituită ca atare în structura ei etnică și lingvistică.

În cadrul acestei arii de civilizație provincial romanică, producerea locală a ceramicii de factură romană, produsele atelierelor mestegărești, tipul de locuință și cuptor, bogăția și diversitatea importurilor romano-bizantine, caracterul sedentare agricol și mesagăresc al așezărilor. În general, sînt tot atâtea dovezi grăitoare despre stadiul superior de dezvoltare socială economică al comunităților umane și despre caracterul pregnant romanic al civilizației de pe aceste meleaguri. De asemenea, circulația neîntreruptă a monedelor și măreștilor bizantine la nordul Dunării de Jos, atestă neîndoios că acest teritoriu se afla demult și constant în sfera de activitate economică a Bizanțului. Pe lângă acestea, trebuie adăugate numeroasele mărturii despre răspîndirea aici a creștinismului latin, în ultimii ani ai secolului IV și începutul secolului V e.n., cauzată de prezența temporară a unor neamuri în migrație, soarta comunităților autohtone romanice era permanent amenințată. Faptul că ele au învins toate vicisitudinile acestor timpuri, dovedindu-și trănicia și menținându-și caracterul lor propriu și romanic, a dus în primul rînd la organizarea lor interne social-economic superioare, obștea sătească locală agricolă și păstoraască constituind astfel unul din nucleele de bază ale menținerii romanității orientale.

După cum este bine cunoscut, în această arie de civilizație romană de la nordul Dunării de Jos, vor pătrunde în cursul secolelor VI-VII e.n. slavii, vehiculați aici o cultură materială și spirituală proprie, aflați însă într-un stadiu inferior civilizației romanice. Este deci lesne de înțeles de ce, în scurtă vreme, slavii care au pătruns pe aceste meleaguri vor adopta pe scară largă, întreaga gamă a formelor de civilizație romanică, care le era desigur superioară. De fapt, în unele regiuni ale țării noastre, începînd încă din cursul secolului al VII-lea, se poate vorbi efectiv de o simbioză romano-slavă, întregind prin această înțelegere desfășurarea unui proces nou, de asimilare a elementelor etnice slave, proces bine ilustrat și în domeniul culturii materiale. Generalizarea acestui proces, care devine intens în cursul secolului al VIII-lea și îndeosebi în secolul al IX-lea, este într-o an-

Monedă de aur a împăratului Traian

Poate că nici o altă ramură a științei nu este ca istoria, aptă a sugera scriitorului, prin perspectiva pe care o deschide asupra devenirii universale, sugestii pentru creații literare. Cei mai de seamă reprezentanți ai literaturii române au cuprins în scenariul operei lor geniale acele evenimente ale trecutului expresive deopotrivă pentru ideea de patrie, libertate, independență, conștiință națională și, mai ales, conștiința continuității neîntrerupte în teritoriul locuit încă milenii în urmă de către geto-daci. Pentru cei care știu să o folosească, struna istoriei răspunde cu un sunet limpede și pătrunzător, înfrumusețînd peisajul poeziei, prozei, dramaturgiei, tot astfel cum și temele istoriei contemporane au larg ecou în operele celor ce încearcă să le pătrundă esențele. Cu aceste gânduri publicăm în numărul de față al revistei un grupaj de articole care își propun să reactualizeze câteva momente semnificative din existența multimilenară a poporului român. Sperăm că „Mărturiile din milenii I” să constituie una din acele lecții vii prin care istoria veche ne ajută să înțelegem timpul în care trăim.

dintre măsură favorizată de o serie de factori dintre care trebuie reținută instaurarea unei perioade de relativă liniste, cînd, în afară de pătrunderea protoburgariilor turanice, atîcînd, pentru scurtă vreme, sudul Moldovei și estul Munteniei, pe teritoriul de la nordul Dunării de Jos, în general, nu vor mai avea loc noi pătrunderi de populații migratoare. Doar unele regiuni ale Transilvaniei vor cunoaște unele evenimente de această natură, dar nu în măsură să împiedice desfășurarea acestui proces istoric. De asemenea și condițiile politice aparute ca urmare a constituirii, cu începere de la sfîrșitul secolului al VIII-lea, a celui de al II-lea Caganat avaric, nu au facilitat într-o măsură desfășurarea, încheierii procesului de formare a poporului român, al cărui moment este evidentul de asimilarea resturilor slave.

Pe baza descoperirilor de pînă acum, deosebit de numeroase și concludente, s-a putut trage concluzia că în perioada secolelor VIII-IX e.n. în întreaga arie de etnogenază a poporului român se constată un evident proces de uniformizare a civilizației, care capătă tot mai mult un caracter propriu românesc, specific numai acestui teritoriu. Unificarea culturală și cristalizarea unor trăsături fundamentale proprii civilizației vechii românești trebuie ca una din principalele consecințe ale procesului de asimilare etnică a slavilor de către romanici. Constituirea unei civilizații specifice, cu începere din cursul secolului al VIII-lea în apăr de tip Drida, reflectă pe plan cultural și evident și etnic, începutul încheierii unui proces îndelungat și complex, în care elementele romanice majoritare și superioare ca stadiu de civilizație și ca organizare socială economică și-au pus definitiv amprenta.

Încheierea procesului de formare a poporului român s-a petrecut, nu numai în cadrul unor importante transformări de ordin social economic ce aveau loc în sinul comunităților autohtone, ci și în cadrul unor noi contexte istorice care, către sfîrșitul primului mileniu al e.n., au deschiis calea către constituirea societății feudale locale și a aparatelor politice formativii politice românești.

dr. Dan Gh. Teodor
Institutul de istorie și etnologie
„A. D. Xenopol”-Iasi

ARHEOLOGIE

Documente din adîncuri

Problema teritoriului, a timpului și a spațiului în care s-a format poporul și limba română, a făcut dintr-o parte din problemele prioritare ale cercetării istorice românești. Aceasta, nu numai datorită faptului că pentru fiecare popor este esențială cunoașterea rădăcinilor sale și deosebite, de la o vreme încoace, preia mult străini s-au ocupat de această problemă, cu scopuri care adeseori n-au avut nici-o legătură cu interesele cercetării științifice și cu încercarea de a acredita teorii tendințioase lipsite de argumentarea științifică necesară.

Problema la care ne referim prezentată, cum este și firesc, un domeniu principal al cercetărilor arheologice. Arheologia nu se află singură în fața întrebărilor, avînd alături de ea lingvistica, etnografia, studiul toponimiei, analiza izvoarelor scrise precum și alte discipline. Nu este mai puțin adevărat totuși că în această cercetare rolul principal îl revine arheologiei.

În abordarea cercetărilor originilor poporului nostru, însemna de fapt că romanii sînt un popor de trunchi latin, format din romanizarea populațiilor băștinașe de la Dunărea de Jos, pe teritoriul cuprins între Carpații nordici, Balcanii și Marea Neagră. Procesul istoric de formări poporului român și al limbii sale se întindează în marea sinteză etnică, lingvistică și culturală care s-a produs la sfîrșitul antichității clasice și la începuturile evului mediu, avînd drept rezultat apariția popoarelor, a statelor și a culturilor neolatine ale Europei.

Cu această am circumscrie sfera problemei în discuție și putem intra în detalii. Ce se așteaptă în fond de la arheologie în cercetare și ca argumentare în această direcție? Să enumerăm pe scurt temele legate de problemă, însușirea lor fiind de natură să schițeze, în ordine cronologică, etapele pe care le-a parcurs procesul formării poporului român. Este vorba, în primul rînd, de dănuirea fondului de populație traco-geto-dacică după apariția, pe ambele maluri ale Dunării de Jos, a autorităților și a civilizației romane. Este apoi vorba de demonstrarea procesului de romanizare, în sensul străgerii acestor populații în sfera celei mai înalte culturi pe care a cunoscut-o antichitatea, prin vieteșirea lor alături de coloniștii români și în interiorul granițelor Imperiului pe o durată care variază, după diferitele regiuni ale țării noastre, între două și șase secole. Urmează problema dănuirii populației daco-romane la nord de Dunăre după retragerea armatelor și a administrației romane în sudul fluviului, reconstituirea progreselor realizate în această nouă sinteză etnică pe durata secolelor IV-VI ale erei noastre, în condițiile menținerii unor strîns

cuit anterior în afara granițelor provinciilor romane. Semnificative sînt în acest sens descoperirile de la Cipău sau de la Strei. Cu alte cuvinte, putem afirma că procesul de romanizare a continuat în condițiile unei largiri a bazei sale demografice.

Pentru etapa secolelor V-VII, pe care o considerăm ca etapă finală a etnogenezei românești, dispunem în momentul de față de zece de descoperiri arheologice care atestă existența unui orizont de civilizație rurală de tradiție daco-romanică. Este vorba de așezări de agricultură și creșcători de vite, în care se practica și diferite meșteșuguri și în care se făceau simțite în continuare legăturile strîns materiale și culturale, cu Imperiul. Specialiștii includ aceste așezări în numele convențional de cultura Brașov după numele localității în care s-au făcut cercetări mai întinse. Această cultură este de fapt o variantă transilvăneană a unor culturi contemporane și strîns înrudite, care au putut fi diferite și în celelalte provincii istorice românești.

Pentru a vedea în epoci mai apropiate, menționăm în continuare că din secolele VIII-IX cunoaștem acum pe teritoriul Transilvaniei și vestigiile legate de migrația unor slavii tirzi, cum ar fi necropolele tumulare de la Nustăluș sau Someni. La fel ca și avari, atestați prin unele necropole de pe cursul mîlului al Mureșului sau din Cimpia Tărei, nici acești slavii tirzi, coborîți foarte probabil din nord-vest, nu au mai participat la procesul propriu-zis al etnogenezei românești ci au fost doar asimilați ulterior de către români. Este vorba în fond de slavii pe care și ea, mai veche cronologic maghiară, îl amintește ca trăind pe la anul 800 în Transilvania, alături de români și avînd drept căpetenie pe voievodul român Gelu.

Vestigiile de organizare social-politică românească transilvăneană din vremea primelor voievozite sînt în curs de cercetare la marile cetăți de pămînt, cum ar fi acelea de la Dăbca, Sîrloara sau Cluj-Napoca. În sfîrșit, tot printre argumentele arheologice care ilustrează vechimea și continuitatea vechii românești din Transilvania, trebuie pomenite și rețelele descoperite de la Voievod în Bihor sau de la Strei în Maramureș, unde nu sînt deservite și consolidate ruinele și monumentele unor complexe de viață feudală românească din secolele XI-XIII.

Și pentru a încheia, să-mi fie permisă ca reamintind teoriile fantaziste privind pătrunderea sîrie din exterior a romanilor pe teritoriul Transilvaniei, să aduc și cercetări arheologice ce atestă întreprinderea în Maramureș dovedesc în chip neîndoielnic un proces istoric contrariu. Contrar nu în sensul unui exod de populație românească din Transilvania în exteriorul areului carpațic ci în acela al „descălătoririi” aceste muntii a unor nucleu de organizare statală românească, care s-au plasat la începuturile domniei de sine stătătoare a Moldovei și foarte probabil și la acelea ale Țării Românești.

dr. Radu Pona
Institutul de arheologie - București

Capitel (Constantia) sec. V-VIII (Muzeu de istorie și R.S.R.)

legături cu Imperiul romano-bizantin. Nu mai puțin importante sînt datele culese de cercetarea arheologică în ceea ce privește rolul pe care l-au avut diferitele popoare migratoare aflate în trecere pe teritoriul țării noastre și înmăsurile exercitate de ele asupra populației băștinașe daco-romane precum și, mai ales, influențele pe care respectivii migratori le-au primit de la băștinași. Este vorba, în sfîrșit, de precizări momentului în care se poate vorbi de existența pe teritoriul României a unui popor neo-latin, cu trăsături și cu o limbă care îl individualizează printre celelalte popoare latine europene, rezultat al sintezei etnice anterioare, precum și de reconstituirea procesului de organizare social-politică a acestui popor pînă la nivelul apariției vechii statale românești.

Voi încerca, de data aceasta, să expun succint principalele argumente arheologice de care dispunem azi în privința originii daco-romane și a continuității de viață a strămoșilor noștri în cuprinsul Transilvaniei. Pentru a nu fi greșit înțeles, precizez că procesul formării poporului român și a limbii sale acoperă întreg teritoriul țării, cu particularități regionale asupra cărora nu ne propunem acum a înlesni.

Din descoperirile arheologice realizate în ultimele două-trei decenii, rezultă cu claritate că premisele romanizării geto-dacice se plasează cronologic încă în secolele I e.n.-I e.n., deci înainte de formarea provinciei romane Dacia, prin pătrunderea constantă crescînd, pe nordul Dunării, a influențelor civilizației romane. Pe de altă parte, descoperirea și cercetarea unor așezări și necropole dacice de epocă romană (sec. II-III e.n.) pe teritoriul Transilvaniei, acelea de la Obreia, Sîlnic sau Soporul de Cimpie, prin pătrunderea constantă crescînd, pe nordul teritoriului provinciei romane, nu există în mod practic complex roman, civil sau militar, în care prezența elementului dac să nu se facă simțită prin descoperiri de materiale arheologice caracteristice, prin atestarea unor rituri funerare dacice sau chiar prin inscripții. Să pomenim în acest sens descoperirile de la Cincș sau pe cele realizate în castelele romane de la Bologa, Brețcu sau Orheiul Bistriței. Bineînțeles că exemplele pe care le evocăm aici ar putea fi extinse pe adevărate liste, pentru fiecare aspect în parte.

Dintre descoperirile arheologice care dovedesc dănuirea colectivităților daco-romane pe teritoriul Transilvaniei în secolele care au urmat așa numitei „retrageri aureliene”, deci în secolele IV-VI, se cer neapărat menționate cele de pe teritoriul fostelor orașe romane, de la Ulbia Traiana, Sarmizegetusa, Apulum, Napoca și din alte locuri, unde vieteșirea continuă, fie și în forme mai modeste și în condițiile unei treptate ruralizări. La Nostea sau la Lechința de Mureș au fost cercetate așezări rurale daco-romane din această vreme iar la Brnița, pe valea Timavei Mari, o întinsă necropolă aparținînd aceleiași populații.

Se cer făcute, în acest punct, și unele precizări suplimentare. În această etapă a secolelor IV-VI, descoperiri al căror număr sînt necontenit, oglîndînd fenomenul răspîndirii creștinismului la nord de Dunăre și în interiorul areului carpațic, dovedesc a menținerii unor strîns legături cu Imperiul. Moneta romană și apoi bizantină continuă să circule pe teritoriul României, fapt atestat de sute de descoperiri. Trecură de la noi a unor popoare migratoare, dintre care unele au și poposit aici o anumită vreme, se reflectă în descoperiri destul de multe în număr, constînd în special din micile cimitire cu inventar bogat sau din tezaururi și mai puțin din așezări propriu-zise. În sfîrșit, tot în această etapă s-a produs pătrunderea pe teritoriul Transilvaniei a unor colectivități de daci și de carpi care au lo-

Aplica de la descoperirea la Apahida. Sec. V (Muzeu de istorie și R.S.R.)

EINOLOGIE

Legendele grîului

Relația culturii populare cu istoria creațiilor și păstrătorilor ei a fost înțeleasă în decursul timpului în moduri diferite, dar niciodată n-a fost contestată; prin cultura populară pătrundem în zone ale existenței umane unde nu răzbat celelalte in-

Portret de dac de pe Columna

strumente de cunoaștere sau răzbat parțial. Astfel miul, ca element esențial al acestei culturi, ne permite, după formularea lui C. I. Dolescu, să reconstituim, cu precauțiile interpretative de rigoare, fragmente din viața omeniilor de care istoria ne-a privat și care sînt determinate pentru înțelegerea nașterii și constituției oricărei civilizații. Sondarea culturii populare românești din perspectiva valorii sale documentare ne oferă cu generalitate date extrem de prețioase pentru aspectele pe care documentul scris nu le luminează îndeajuns. Oricare din documentele sale este impregnat de trecut, el mișcă adesea un nivel extrem de îndepărtat; faptele de cultură populară sînt marcate întim de istoria totală a grupului uman cărui îi aparțin. De la mișcă și rit, semn puternice sublimale ale continuității unor structuri complexe, pînă la ornamentația de pe costume, colocolul peste timp cu formele culturii populare este pasionat și justificat. Bunăoară, pentru un bun cunoscător al artei populare sud-est-europene, M. Haberlandt, motivele ornamentale geometrice ale costumului popular aparțin mai ales populațiilor sedentare, iar cele florale populațiilor nomade.

Adevăr de necontestat, obiceiurile și riturile agrare situează cultura populară românească alături de cele mai vechi forme de cultură populară ale umanității, afirmînd caracterul stabil, continuitatea și vechimea creațiilor și păstrătorilor ei. Aceste obiceiuri sînt conservate mai bine în Transilvania, provincie al cărei spațiu s-a dovedit, pe malul mării, a fi unul de vatră etnică românească.

Vechimea agriculturii și permanența ei în Transilvania este demonstrată de săpăturile arheologice care au adus la lumină unele vechi grupuri de cereale, boabe de grâu carbonizate, cuptoare și vetre lipite cu pămînt amestecat cu pleavă, de ogoare în terasă pe pantele înalte ale munților, de formele vechi de treierat păstrate aproape pînă în zilele noastre, de terminologia de origine latină.

Dar cultivarea grîului din vremuri străvechi în Transilvania este confirmată și de marea bogăție și vechime a obiceiurilor, credințelor, practicilor magice și a textelor poetice pe care această ocupație le-a generat. Importanța grîului ca aliment și vechimea sa în culturi au creat în jurul lui o atmosferă de venerație, ca de altfel în jurul tuturor plantelor alimentare importante de pe glob. Se credea că practicile magice care însoțesc munca au puterea de a schimba cursul naturii și a-l face favorabil vegetației și rădărilor printr-o asemănare dintre rit și efectul pe care oamenii doreau să-l producă. Aceste credințe au fost puse în relație cu cultul lui Osiris, zeul Vegetației, dar și cu cultul agrar al Demetrios și Persephonei. Ele sînt răspîndite pe tot parcursul anului, începînd de la ciclul sărbătorilor de Anul Nou și pînă la aceratul, marînd asadar sărbătorile sugurale și perioadele importante pentru vegetație.

Obiceiul străvechi al colindatului este considerat cu temei un rit agrar menit să aducă belșugul holdelor. Astfel, în Hunedoara, oamenii cred că dacă primesc colindatul se face grâu și în alte zone transilvane cunosc bîsteanul care arde în noaptea Crăciunului se aruncă în grădini pentru rodul lor, după cum se arînda, prin Tara Moților, fișile de lemn, numite colinde, de pe bețele colindătorilor. În colindat se efectuează funcția agrară sub forma riturilor și poeziei ceea ce este considerat a fi esențial pentru belșugul holdelor. Astfel, colindătorii semănau boabe de grâu în curtea și în casa celui colindat. În relație cu aceeași categorie de fapte poate fi explicată și practica de a pune în Ajunul Crăciunului boabe de grâu sub țapă de masă și a le folosi apoi în scopul promovării fertilității, amestecîndu-le cu grîul de semănat. Numeroase credințe se leagă de colacul de la Crăciun, năpăsit alături de pe masa încercată de bunătăți și dintr-o darurile care răspunde colindătorilor. O altă funcție agrară a colacului este relația sa cu cununa de la secerat, așa cum și în acest caz atestată de Valeriu Butură de Valea Arieșului; după interpretarea colindei grîului se pune pe masă colacul menit colindătorilor și peste el cununa de la secerat; abia după acest act ritual colacul putea fi oferit colindătorilor.

Numeroase rituri agrare conservate prin plasticizare în colinde. Poate cea mai semnificativă dintre toate este „colinda grîului” sau „a cununii” de pe valea Arieșului și din părțile nord-vestice ale Transilvaniei, una în care se descriu foarte amănunțit toate muncele necesare pentru cultivarea grîului, de la aratul și înțeparea plugului pînă la ceptul colacilor. Este o poveste versificată a pînii, interpretată grav, ca o oficiere străveche pentru recolta bogată și pentru lauda hărniciei gospodărilor care seamănă grâu. Alte imagini agrare din colinde se referă numai la anumite evenimente ale muncii agricole: înmînat, creșterea holdelor sau la anumite rituri agrare (semnarea colindătorilor, udatul pentru provocarea ploilor la vreme, așezarea boabelor de grâu și a colacului pe masă). Semnificative pentru funcția de rit agrar a colindatului sînt și mulțimile pentru colindat, organizate în țara Transilvaniei și cele din Pădurenița, Hunedoara pentru furtul de cîneșă ce dar oferă colindătorilor, de fapt niste recitații pline de umor sculent, în care sînt descrise muncile necesare obținerii acestor daruri. Textele acestora reprezintă forme arhaice din care s-a dezvoltat poezia plîngusorului.

O seamă de practici și credințe se leagă de arat și semănat: gospodarii trebuia să fie curat ritual, vitele și plugul erau stropite cu apă și înconjurare cu foc înainte de a iesi din curte, pentru purificare; se luau o seamă de măsuri speciale pentru a apăra grîul de pășuni, în obicei pășit și astăzi în puzerea tradiției, dar care pare că a avut alături de funcțiile agrare și altele, de înțepare, este „plugariul” sau „craiul”; înțepul fiecăr care a lesit primăvara la arat este ales „crai” și are dreptul să pedepsească feciorii care n-au arat bine și să-l bîntuie vitele. În unele părți ale Transilvaniei „plugariul” este de la locul unde a arat, apoi la riu și aruncat în apă; cu cămașa udă stropesc în cele patru puncte cardinale, efectuînd un rit de fertilitate, poate și unul de purificare. În Tara Oltului „plugariul” se îmbracă în grine verzi și se ascunde în fin sau în hambar, era prinse feciorii, dus pe o grăpă la riu și aruncat în apă; toți participanții încearcă să rupă din grînele de pe el.

Bogate în semnificații și cu rădăcini adînci în istorie sînt obiceiurile legate de sfîrșitul seceratului, caracterizate mai ales Transilvaniei. Oamenii cu mentalitate arhaică și distanță de portanță deosebită ultimilor secole din holdă; ele rămneau nesecerate și erau legate unor mînușchi, alții erau făcute mînușchi sau împletite cununi și dușe acasă. Ordinea aceasta se pare că reprezintă o ierarhie cronologică. Mei tirzi probabil, cununa se împletia cu cele mai frumoase spice. În precuparea pentru mînușchiul de spice și pentru cununa un cercetător vede, nu fără temel, „un nucleu original, legat probabil de forma primară a agriculturii pămîntului”. Ultimele spice reprezentau continuitatea grîului în casa sau pe ogor, ale cununilor și conservau puterea de rod, exprimînd un nivel de gândire pentru care holda și ogorul aveau viață proprie. Temeiul practicilor rituale agrare era asigurarea rodului și în acest scop, în unele locuri, cununa se îngropa în ogorul însălmînat. Stabilind o relație între anumite forme religioase ale cununii și denumirea lor și alimentele — genii ale vegetației, Ion Ioniță formula poezia tulburătoare a apartenenței lor la un plan cultural și mental anterior marilor mitologii istorice. El sugera existența la populația autohtona a unei culturi feminine agrare, așa cum o presupunea Vasile Părvan în Găteasa sau Pentru asigurarea transmiterii puterii de rod, boabele din cununa, atunci cînd nu era îngropată în holdă, se amestecau cu grîul de semănat.

Cîntecul de secerat, caracteristic numai Transilvaniei, lăuna două arii distincte: una sudică, avînd ca centru Tara Oltului, și alta care cuprinde cimpia Transilvaniei, valea superioară a Mureșului. Născutul, Maramureșul, Tara Moților, Sălajul, alături de probabil și zonele nord-vestice. În această arie Născutul cunoaște tipologia cea mai variată. Un aspect particular al cîntecului din satul Transilvaniei îl constituie disputa fabuloasă dintre sora soarelui și aora vîntului, dispută în care s-au desecurat elemente de cult solar, specifice populațiilor agrare. Majoritatea celorlalte imagini reprezintă transfigurarea poporului în obiectul și a lui în obiectul ritualului vîntului fertilitate: fabuloasa bogăție a recoltelor, puritatea rituală a fetei care aduce cununa (aria nordică), udarea cununii, unora udarea holdelor de către boii sfînt, agrăria gazdei să-și pregătească hambarele pentru rodul bogat, creșterea unei ritualuri și a locuitorilor în acest peisaj este „povestea cununii” din zona Născutulului, un ampu poem recitat de o secerătoare în casa gazdei, poem care, alături de unele imagini caracteristice cîntecului și de altele cu semnificații nuptiale, descrie, asemenea plîngusorului, toate muncele necesare cultivării grîului.

Unele obiceiuri agrare transilvane cunosc variante și în alte provincii românești, probînd unitatea culturii noastre populare. Vechimea și diversitatea lor constituie documente istorice prețioase și clare pentru legătura și continuitatea riturilor și obiceiurilor care ne-au precedat neîntrerupt în același spațiu geografic și reprezentă izvoare ale sentimentului nostru de permanență și durată.

Nicolae Bot
Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

atelier literar posta redacției

MICUL PRINT: Nu-ai trimis prea puține pagini, ca să ne putem informați o părere. Și totuși, o impresie favorabilă se poate avansa (sub rezerva unor confirmări ulterioare), determinată și de scrierile (inteligentă, sensibilă, plină de un lirism „nepremeditat”) și de poezie (cu calități similare, dar cu un mare neajuns: abuzul metaforic, aglomerări greoaie, ineficace, care obturează sensurile și alterează, ori chiar împiedică, „misiunea” literară. Elaborare căzută, vinătoare precioasă de formule savante, ciudate și „originale” cu orice preț — dar acest preț fiind de altfel foarte mare: pierderea simplității expresive, a spontaneității, alit de reale și convingătoare în scrisoare). Dar să vedem ce mai urmează.

MERGHIS MARTHA: Poeziile sunt slabe, iar scrisul dv. lasă mult de dorit în ce privește gramatica și ortografia. Dar aspirația dv. spre cultură, cunoștințele și aptitudinile în domeniul limbilor străine, merită a fi luate în seamă — în primul rând, de dv. însăși (ceea ce ar presupune înscrierea la o școală privată și continuarea studiilor în mod organizat și consecvent).

G. M. — BUCOVICOR: Din nou, scade catastrofa de nivel: „lucru manual” nelipsit, făcutură fadă, precară, plafonată, lipsită de orice creație.

ARIEL: Nici o schimbare față de corespondențele anterioare: aceleași pagini criptice, immoderate, gheboase, cu multe rezonanțe deșuate. În ultimul plic, lucruri ceva mai „deschise” și comunicative, parcă: „Lacrime, acestora”, „Nici ingerii”, „Patria acestora”.

Z. NASTASE: Nu e rău, pentru început, deși lipsa de experiență, nesiguranțele și aproximațiile încă vizibile încă.

V. P. GAJ: De data asta, lucruri bune și foarte bune (aproape toate).

R. DACIAN: Există un aer-

care dar al povestirii, dar o serie de detalii ale textului trădează și lipsa de experiență, dar, mai ales, grave lipsuri la capitalul pregătire școlară, orizont cultural, intelectual etc. (câteva exemple, din foarte multe pe care le cuprind manuscrisul: „Dacă as găsi avantaie la musulmanism”, „În privința asta sint extrem de rezervist”, precum și o serie de „cugetări” și teme) și cel privitor la faptul că versurile dv. nu ne trezesc o stare de „recepție”. E adevărat. Mai mult chiar, nu se văd șanse ca lucrurile să se schimbe în viitor (judicând și după ultimul manuscris pe care ni-l trimiteți). Rămâne, deci, să căutați în alte părți această stare de recepție, păstrându-ne noi plăcuta îndatorire de a vă ura succes, precum și fidesca dorință de a afla (cu nemăsurată satisfacție) că alți gâști-o în privința P.S.-ului dv., precizăm din nou că răspundem tuturor scrisorilor care ne adresează — cu condiția să le primim, desigur. Să presupunem și creșterile în legătură cu eventuala dispariție a uneia dintre scrisori și revin în exclusivitate. Cel mai firesc ar fi, după omnia noastră părere, chiar înainte de a ne sciza pe noi sau formurile într-o colecție numerele „Luceafărului” pe care — după cum ziceți — nu le-ați putut găsi la aparție.

V. IONESCU: Am primit și noul plic, foarte asemănător (în bine) cu precedentul.

N. STANCIU: Lucruri inegale, câteva apropiindu-se de nivelul paginilor anterioare: „Mă”, „Histria”, „Vinătoare”, „Toamnă”, „Lăptănu”, „V. Mihalache, Ego (pe viitor texte dactilografate), Ion Radovan, Hristea Ion, Valeriu Ocran, Ion M. Sava, Mariana Lucea, Adrian Olah, F.N.C.D. ceva mai bine, în „Căni de lut”, R. Koerber, Stan I. Roman, G. M. — D. Răpă Elena, Sofia Ureche, D. K. O., Emilia Diaconescu, Costin Negulescu, 2M. N., I. Gilga, Boescu C.F. (ceva în „Sint sticle”), Traian Tincea, Ștefan V. Dan, Stela Găgeanu, Emil Mitu, Marius Terțiu, Mihai Măteanu, Serafim Popoș: Pagini de nivel modest.

Geo Dumitrescu
N. R. Manuscrisul nu se resimte.

Cap de statuie descoperit la Valul lui Traian (A doua jumătate a sec. III a.n.)

„teorii” mult prea naive, rudimentare, banale, dacă nu chiar mai grav, gen: „Educația face parte integrantă (sic!) din procesul formării caracterului” etc.). Pentru un prozator în devenire, aceste lacune reprezintă un handicap deosebit de grav și pină la urmă, fatală.

A. GIRDAP: Pledoariile dv. atât de vehemente, de amănunțite, de subiective (și atât de puțin obiective în atitudinea unuia autor față de lucrările sale) prezintă mai puțin interes chiar decât lucrările propriu-zise. Singurul lucru demn de reținut (pentru că realmente in-

Cu fiecare silabă

Serile vin ca niște blide străvechi pe fruntea sub care se zbate cuvântul care încă nu poate vorbi despre realitate adevărată, este haina de sărbătoare a popoului și vesnică neadîhnă spunerea lui nu poate fi un joc nevinovat — pățimos, poetul face cu fiecare silabă a lui o declarație de dragoste.

ADRIAN DERLEA

Elegie de toamnă

În amintirea poetului Traian Lalescu

Poete, mări te făg,
Lăit mi-ai fost pe lume drag;
Domnie, mări te nimb,
Toamna n-am cum s-a mai schimb,
Zărilor s-au decis,
Cade-o frunză ca un vis
Peste-un ochi înăcrimat...
Poete, de ce-ai plecat?
Nu puteai să mai tresori
Lingă frații tăi mai mari?
Nu puteai să te-adihnești
În privoarea jărănești,
La o masă, pe-un butuc,
Cu un vechi lăutăr haiduc
Să-ți bei vinul sănătos
Lingă neamul tău frumos?...
Nu puteai să te alini
Cu podurile de pini,
Să te alini cu oal voinic,
Strins legat cu bobul-n spic,
Să asți haterale,
Noaptea și soarele?...
Dar te-ai dus, mări te Domn,
Peste mările de somn,
Nu-ți mai pot întinde-o stea,
Cu toată voința mea,
Între noi rămîne-o gol,
Stelele cad în nămol —
Oaș mizantropice
Între ploi și tropice.
Pe Pământ ființele
Își iubesc semintele;
Toate se aleg în grabă,
Eu, eleg și rău nu-mi pare,
Sărut surtele creatoare,
Parul încă neobit,
Sufletul neobosit,
Spiritul care-a rămas
Cu tristețea la toaș...

ALEXANDRU PRIBOENI

Medalion descoperit la Șimleul Silvaniei (Muzeul de istorie arti din Viena)

Baladă pentru Eminescu

Ară scripturile limbii române,
mistule lăburate sfintele-moarte,
Cartea și numele lui de-ur rămîne
vesnic în el ne-am putea recunoaște.

Bată-se muntii, ne-nfrîntîi, în capete,
apele curgă din mări spre izvoare,
lumi după lumi fantomatice scotope,
spiriți nepieritori va să zboare.

Schimba-se-n ordine firii-ntocmirii,
alte sfere tainei devină,
el neschimbat va-nsotă devenirile
ca o fecund-grăitoare lumină.

PETRE VLAD

Amintire

Erom copil,
urcom descult
la răsăritul soarelui
un munte...
în urma mea
iarba își aprindea
luminările de rouă.

LUCIAN MANAILESCU

Se anunță

...abundență de struguri...
responsabilul cu
numărul bonbelor
va avea serios de lucru
chiar dacă
cei cu mina lungă
il vor scuți să mai numere
cîteva milioane.
Se stîrnesc polemici
dacă
din frunzele viței de vie
se pot face
sau nu
ochelari de col...
Rumaoarea persistă:
despre cîrcii (cași)
nu se vor precis
cînd ne va fi
prietenii statornic!

ION TEODORESCU

Volieră

Brodeze în amintire
o tapiserie rustică
cu flori și păsări
privindu-ne domestic
și om pierdut
caietul cu modele
un spaliar cu
plante agățătoare
zboruri strivite semne de carte
cînd nu știam să scriu
mai puteam cleșga liber
fără leștu copie de natură
cînd nu bredam
imaginile de bilci (dărnesc
olegram liber pe cîmp
fără umbră șerpuitoare
trupului trecător
am rădăci chela de înțelesuri
pentru a simți protector
din înalt ucigătoare
umbră de volieră.

VIORICA IONESCU

Pro Pirgu?

Urmare din pag. 1

jele „negative” sînt mai interesante decît cele „pozitive”, într-adevăr, virtutea noștră mai adesea în literatură personajă lineare, convențională, anemică, în timp ce viciul generează faptele vii, concrete, tipice: între Eugenia Grandet și totă ei, ne „convîng” mai mult comportarea și caracterul acestuia decît sublimitatea fiicei.

Pirgu, așadar, este cel mai viu dintre „eroli” lui Mateiu. Adăugăm însă: pină la un punct. Cînd povestitorul nu spune în cîteva rînduri cit de sus o ajunse această lepdătoare îndată după încheierea războiului mondial, cînd adică ne descoperă o altă latură a eroului său, și anume arivismul, rămînem uimiți de modul în care este expediată această concluzie a romanului. Comparația curentă cu Dinu Pătrîcicu nu e greșită, dar diacriul s-a pregătit și intelectualicește, l-a citit și meditat pe Machiavel, într-o propoziție deosebit de înarmat, vedem cum se strecoară sub pielea lui Andronache Tuzluc, apoi în intimitatea Kerai Duduca și cum, împreună, îl spoliază pe prea încrezătorul fanatic. Mateiu ne cere să-i credem pe cuvînt și ne dă un final cu nimic pregătit și justificat. O nulitate ca Pirgu nu putea să reprezinte toată în altă și altă foruri înalte. El nu l-a citit pe Montaigne, l-a cumpărat din snobism pentru legăturile volumelor. Nimic nu îndreptățește

ascensiunea lui socială, pe care povestitorul o enunță, dar nu ne-o deslășoară — măcar într-un capitol final.

Așteptăm să vedem programarea ecranizării „Craior de Curtea Veche”. Poate că imaginile vor fi mai probante decît așezările și ne vor convinge de ce ajunge la potou cel mai neînțeles din cei patru. Mizantropia autorului nu ni se pare un factor epic decisiv. Viața nu nește din liere.

Vas smălțuit (sec. X) descoperit la Păcuil lui Soare (Muzeul de istorie al R.S.R.)

TINERI ACTORI

Irina Petrescu

Dacă n-ar fi debutat în film după primul contact cu publicul l-ar fi avut pe scenă, în lumina rampelor, cum am fi privit-o pe ne-am fi închipuit-o astăzi pe Irina Petrescu?

Greu de răspuns la o asemenea întrebare-escapană, dar, precum am vrea s-o primim, și în teatru Irina Petrescu este expresivă ca apariție. Ochii, mișcările, gesturile, fruntea ei spun de o mie de ori mai mult decît inflexiunile vocii. Ea e cinematografică în teatru, desi nu e teatrală în film. Fie că o interpretează pe Lena în „Lena și Lena” sau pe Maria Stuart în „Elisabeta I-a”, farmecul care ne învalidează nu este în primul rînd al vînzărilor al frumuseții vedete, ci misterul pe care-l ascunde: o enigmatică sensibilitate spirituală, cerebrală, o stranie răceală încandescentă a unei eterne adolescențe.

Shopenhauer, misoginul îndîrjit, susținea că „femeia e un animal cu părul lung și cu idei ascuțite”. Cit de departe e acest portret deloc măgulitor, shopenhaurian să-i spunem, de tipurile de femei închipuite de Irina Petrescu, de o subtilă inteligență masculin-feminină, în care se realizează un miracol echilibrat de putoare, violență interioară și calm. Portretele personajelor sînt surprinse în tonuri și semtonuri: aici un climat de grație unde domină o frivoltate gravă, acolo o apariție flegmatică cu o dulceață de circumstanță a surisului, dincolo arborarea unei neliniștite răscolite, a tăcerii în care se simte imprimată o fascinantă densitate, pină simț și noi cuprînd de vidul ce o sugrumă: iar mai tîrziu putem fi furat de farmecul discret al melancoliei, picurat cu o inimitabilă sobrietate. Însă Irina Petrescu e o actriță ce poate deveni și sîrbi de spirit extreme, de pol opus. Rolurile pe care a trecut pină acum au prezentat doar un exercițiu de tristete. Nu doar pe pinza ecranului, și pe scenă ea ar și să moară elegant dar violent, discret și totuși cu stralucire. Să ne închipuim cu ochii minții cum ar rezolva rolul Desdemonei: misterul lui iri ar fi carnal în cea mai pură mișcare a inteligenței și instinctului, personalul ar păși în universul imaterial al extraordinarului pe o cale stranie, trecerea ei prin viață ar trezi un sentiment metafizic de neliniștite anticameră la o etermitate devenită probabilă. Desdemona ar fi mai curînd o întimplare decît o necesitate, o absență mai degrabă decît o prezență, o dispariție în locul unei apariții. Dar Irina Petrescu nu e numai posibilă interpretă a unei eroine iremediabil condamnată să moară din dragoste în timp ce acordă ucigătoare sănățiri castice. Ea poate trece ușor de hotarul tragediei și ajunge la expresivitatea comică la fel ca și arel actor care ride atît de tare încît nu se poate împiedica să plîngă. Numai că deschiderea spre comic o face prin ironie, acut al fragilității, cînd umorul devine arta de a pierde elegant. Tragedie, comedie — deosebite sînt infatigabile pe care le poate lua această actriță de rasă, cu o condiție: să i se încredințeze roluri în care să se mlatească pină la capăt, pe calea regală a iubirii, unde paradusul înseamnă să fii tu însuși, fără să te privești cu ochii amintirii, fără să-ți ascunzi sufletul după pierderea vorbelor, astfel încît plîsul iubitei să pară o crimă împotriva umanității.

Ion Mihăileanu

Roluri interpretate: Silvia — „Dactilografii”; Rosalinde — „Zădărnice chinuri de iubire”; Gittel — „Dol pe un balcon”; Elena — „Noaptea e un unic bur”; Ele — „Într-o singură seară”; Elena — „Anul la mîca publicitate”; Maria Stuart — „Elisabeta I-a”; Lena — „Lena și Lena”; Viola — „A 12-a noapte”; Jennifer — „Ferma”.

Discobol

Mihail Sebastian

Urmare din pag. 1

gîndirea lui critică, față lucruri pe care scriitorul organizat, tipărit, semnat al lui Maiorescu ni le va spune mai sigur decît notele sale răzlete”.

Romanele lui Sebastian au un involuntar aer vetust, cu delicatizii înfînte pierdute înă în masa paginilor usoare sau convenționale: sînt „accidente” care deusează asupra unor mici revelații sau drame intime. Romanul său nu cheamă niciodată construcția simfonică, ci sonata simplă pentru două instrumente. Dar veritabilul prozator se dezvăluie fără complexe, abia în Jurnal; fie că este vorba de Jurnalul lui gînd al romanelor, fie că este vorba de inspiratele sale însemnări de călătorie, fie că este vorba de fragmente din Jurnalul propriu-zis, extrase spre publicare sub forma „Jurnalului de schi”, prozatorul intimist de mare clasă se afirmă cu o spontaneitate pe care romanierul n-a știut a-o atînga niciodată.

Se posedă în fond însemnarea intimă a lui M. Sebastian și ce lipsește prozel sale de ficțiune? Trucarea persoanei I singular, insistențioasă, prin aparenta obiectivă a relatării indirecte nu reprezintă doar o simplă problemă de gramatică, ci una de stil, de viziune, de raport între limbaj și realitate. Mascarea persoanei I sîrăcește exprimarea, imprimată aceluși tad și minor specific unei bune părți a prozel. În schimb, Jurnalul se instalează stilistic, în firea de-a lungul anilor, de-a lungul deceniilor (fără și de-a lungul evenimentelor, autorul nu intervine între el și realitate decît ecranul propriei conștiințe. Fără apel la eroi fictivi).

Freamătăl dens al naturii, stuporea în fața măreției, abandonul în voia simțurilor nu vor fi înțelinite decît în noaptea de vacanță din vara lui 1930, noaptea prin care un anumit peteș al Franței și al Europei trăiește prima „viață literară” în proza noastră; sentimentul conflictului citadin, al orăului ce atîră individul de mediul inconjurător, răsare doar din însemnările genezeze: niciodată Jurnalul n-a avut o existență altă de patetică și de apăsătoare în proza noastră grecoasă din paginile de Jurnal, foarte numeroase, scrise de Mihail Sebastian în capitala Franței

O nouă viață

Urmare din pag. 1

ceilor care au alunecat în aceeași nelămurită căsuță răzătoare conștientă, aceeași plină de autenticitate, îndolată, rugine și regrete, înclîd nu poate, nu este drept să rămîni emblemă definitivă pentru un om, pentru o filăți rațională, conștientă, deplin hotărîtă să nu alunecă iar, să nu demăniat încrederea celor care gîndesc ca și noi în clipa aceasta. A grai este omnesce.

Prințesa de libertate este traumatizată și nu întotdeauna educată pentru semnele bune, cu mere purtate de vînt într-un timp aștern. O mină înțeleptă le întoarce în eșor și le lasă să crească din nou în deplina libertate a muncii, în toată răbia chează a semnelor. O asemănare decise curajoasă s-a luat anul acesta în țara noastră — semnal al unei avansate civilizații umanitare.

A DOUA NAȘTERE

... De statură potrivită blond cu ochii albaștri, noare albaștri. Pară timorat de intimitate cu noi. Se așează pe un colț de scaun cu o reținere, cu un fel de ațălă. Mă uit la minile lui și văd că le ține ca un cîșuș, cum își ține minile oamenii de la munte cînd vor să scorbă apă dintr-un sînt. Nu sînt prea albe, nici fără erăpturi. Minile depun mărturie că tînrul Mihail Constantin astăzi muncete. Ochii depun și el mărturia lor: tînrului Mihail Constantin îl este rugine de trecut. Un bărbat tînr îmbrăcat într-o salopetă murdară de țîni, de industrie, atî în fața noastră și totuși fînta lui spune cu glas tare: „Vin de la muncă”. Toată fînta lui dezgîță astăzi o atmosferă curată și profundă. În această ipostază nu i se poate reproșa nimic.

Adîncindu-se în sine Mihail Constantin începe să vorbească. La început crîpat, stîlîntit — N-am fost de la început rău. La 21 de ani eram un copil curat, fără nici un fel de pată. Terminasem școala profesională de lăcătuș mecanic auto, apoi am devenit șofer. Lucram la Lotru, la hidrocentrală. Munca era grea dar plăcută. Cînd nu muncetei ai timp și n-ai bani. Aluneci ușor în păcat. Eu am alunecat din nou. A fost cel mai trist episod din viața mea. Versu să-l uit dacă se mai poate. Credeam că pentru mine totul s-a terminat, cînd, datorită noilor Decrete, m-am născut din nou. Primul lucru

sport

Calificarea depinde de orgoliul fotbalului iugoslav, dar și de al nostru

● Sintem convingeți că, după partizanele arbitrare la care au fost supuși fotbaliiștii români în ultimul timp, nu puțin au fost cei care s-au uitat la arbitrajul francez Robert Vurtz cu adevărată recunoștință. Iată un arbitru, ne-am zis noi, care nu lasă neobservate ofensiunile adversarului, care nu fluieră în m împotriva noastră din senin, care intervine la orice fault. Aceste lucruri le-a făcut cu prisosință Robert Vurtz și dacă meciul Spania — România s-a disputat într-un climat cit de suportabil unul din merite și al arbitrajului francez Vurtz. Cînd un meci debutează stîntu (Vigu lovit la cap în primele secunde) și

poate spune la care vinea poate să fie și a țurdilor, dar fața a fost de o mare claritate și iordanese aflîndu-se în joc în careul adversa trebuie lăsat să joace. El a dat de asemenea, cu ușurință cartonaș galbene românilor pentru faulturile simple, unul a dus și la gol, trecînd cu vederea din punctul de vedere al acestei sancțiuni faulturi grave ale jucătorilor spanioli, mai ales asupra lui Dudu Georgescu, vînat tot timpul. Cartonașul primit de Dinu în urma unei căderi artistice a lui Ruben Cano ni s-a părut la fel un exces. N-a fost fault, cu atât mai puțin era vorba de un cartonaș galben. Golul din de aici a pornit. Fotbaliștii spanioli au trecut, cu arta cunoscută, la manifestatii teatrale, simularea accidentului de către Benitez, apariția unei țigări etc. Cu toate acestea efortul de obiectivare al arbitrajului a fost exemplar cea mai mare parte din timp și este vina fotbaliiștilor noștri că n-au știut să mențină echilibrul pe care severitatea arbitrajului o impuse în prima parte a jocului.

Echipa României a jucat slab, ca de altfel și aceea a Spaniei. Arbitrajul strîna, echipa Spaniei e o echipă destul de derecere și numai jocul lipsit de curaj al românii l-a adus victorie. Au jucat cu deosebire slab Dumitru, vînat la primul gol, de indolentă, Dudu Georgescu, Crișan. Punctul forte a fost apărarea în care însă a fost suficient ca Sătmăreanu să fie neglijent odată talfei Sătmăreanu a jucat impecabil și Criștan la ambele goluri. Echipa s-a deconectat prematur. Două sînt faptele care au dus la înfrîngere: întroducerea lui Dinu și schimbarea tacticii de joc. Spiritul ofensiv al lui Dinu, jucător aventuros, și deschiderea apărării noastre le-a oferit șansioșilor spaniei în care nu mai credeau. Ei merita victoria pentru că au făcut tot ce puteau face pentru ea, inclusiv obstructivitate, simulările, numerele teatrale, etc. Cu un joc închis și cu jucători prudenți, echipa României era astăzi calificată pentru Argentina. Așa lucrurile s-au schimbat. Dinu nu și-a făcî loc în această echipă. Dacă pierdem cu un singur gol, calificarea noastră rămînea asigurată. Golul avans al spaniolilor (3-1 la golavari), față de 3-2 al nostru) ar fi trebuit evitat. Iugoslavii, care au ieșit din cursă, vor juca acasă cu spaniolii, iar noi la București cu iugoslavii. Aceasta devin arbitrii grupelor și calificarea pentru Argentina depinde de felul în care vor trata aceste ultime două întîlniri. O victorie a Spaniei în deplasare asupra iugoslaviei ne-ar impune o sarcină foarte grea la București. Dar să așteptăm evenimentele. Iugoslavia nu e în fotbal o echipă oarecare și nu vedem de ce ar dori să fie.

Medalion descoperit la Șimleul Silvaniei (Muzeul de istorie arti din Viena)

profețiile improvizate sînt trimise în teren nu-ți mai rămîne decît să fii extrem de sever. Vurtz a fost foarte sever majoritatea timpului, nu tot timpul, ceea ce înseamnă că Robert Vurtz a înțeles să-și facă datoria de arbitru. Ceea ce se întîmplă mai rar Vurtz a comis totuși o eroare în careul spaniol de natură a influența rezultatul. Iordanescu în careul spaniol a primit mingea de la un jucător spaniol ceea ce e o anafă ofensivă. Arbitrajul francez a fost un ofensiv! O întimplare se

